

BALANS

van **uitvoering**
van het
afvalstoffenplan

1998-2002

Info-Leefmilieu
02 775 75 75

Inhoudstafel

0. INLEIDING	5
1. REDUCEREN VAN DE HOEEVEELHEID EN DE SCHADELIJKHEID VAN HET AFVAL	5
1.1. Het programma voor afvalbeperking en de sensibilisering van de verbruikers	5
1.1.1. De toegepaste strategie	5
1.1.2. Omkadering van het beperkingsprogramma	6
1.1.3. Het beperkingsnetwerk	6
1.1.4. Sensibilisatiecampagne voor de afvalbeperking	7
1.1.5. Ontwikkelen van een structureel informatiesysteem voor verbruikers over de eco-producten	13
1.2. De acties inzake de samenstelling van de gecommmercialiseerde producten	13
1.3. Initiatieven in ondernemingen en overheidsbesturen	13
1.3.1. Oproepen tot indiening van projecten	13
1.3.2. De studie van de kwalitatieve preventie	14
1.3.3. De sectorale preventieplannen	14
1.3.4. Vrijwillige acties voor preventie en beheer	14
1.4. De consumptiegewoonten	15
2. TOEPASSING VAN HET PRINCIPE VAN DE PRODUCENTENVERANT-WOORDELIJKHEID	17
2.1. De sectorale intergewestelijke onderhandelingen	17
2.1.1. Voertuigwrakken	17
2.1.2. Banden	17
2.1.3. Elektrische en elektronische uitrustingen	18
2.1.4. Batterijen	18
2.1.5. De andere afvalstromen die gebonden zijn aan de terugnameplicht	18
2.2. Het reglementair kader in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	18
2.2.1. Het beheer van het papier- en/of kartonafval	18
2.2.2. De terugnameplicht	19
3. NUTTIGE TOEPASSING VAN HUISHOUDELIJK AFVAL	20
3.1. De uitbreiding van de selectieve huis-aan-huisophalingen van verpakkingsafval en de verbetering van de voorwaarden voor de selectieve ophalingen	21
3.2. Een net van kleine en grote containerparken	21
3.2.1. De gemeentelijke containerparken	21
3.2.2. De gewestelijke containerparken	21
3.3. De valorisatie van organisch afval	21
3.3.1. De thuiscompostering	21
3.3.2. De inzameling van groenafval	23
3.3.3. De inzameling van schaaapkarkassen	23
3.4. De nuttige toepassing van versleten kleding, textiel en lederwaren	23
3.5. Het inrichten van buurtsites voor het vrijwillig aanbrengen: glascontainers en groene plekje	24
3.6. Informatie over en sensibilisering voor selectieve ophalingen	24
3.7. Het bestuderen van de nieuwe wijzen van afvalverwerking	24
3.8. Het afvaltransport via waterwegen	24
3.9. De intergewestelijke samenwerking	24
3.10. Het bestrijden van het sluikstorten en van het onwettig invoeren van huishoudelijk afval	25
3.11. De hervorming van het fiscaal regime inzake huishoudelijk afval	25
3.12. De selectieve afvalophaling in de openbare ruimten	25
4. BEHEER VAN AFVAL DAT DE OPENBARE NETHEID IN HET GEDRANG BRENGT	26
5. NUTTIGE TOEPASSING EN VERWIJDERING VAN NIET-HUISHOUDELIJK AFVAL ONDER MILIEUVRIENDELIJKE OMSTANDIGHEDEN	27
5.1. De sectorale benadering	27
5.1.1. Afval van scholen	27
5.1.2. Kantoorafval	27
5.1.3. Bouw- en sloopafval	27
5.1.4. Bijzondere afvalstoffen van activiteiten in de gezondheidszorg	28
5.1.5. Afval uit de horecasector	30

5.2. De benadering per afvaltype	30
5.2.1. Slib	30
5.2.2. Gevaarlijk afval	30
5.2.3. Slakken	31
5.2.4. Dierlijk afval	32
5.2.5. Afval van de Rijnvaart en de binnenvaart	32
6. DE VERPAKKINGEN	34
7. DE VERWERKINGSINSTALLATIES	35
7.1. De verbrandingsoven van Saint-Luc	35
7.2. De verbrandingsoven voor huishoudelijk en gelijkgesteld afval	35
7.3. De andere verbrandingsinrichtingen	36
8. DE AFVALWETGEVING VERVOLLEDIGEN	37
9. DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN HET SCHEPPEN VAN WERKGELEGENHEID IN DE AFVALSECTOR STIMULEREN	38
10. DE SAMENWERKING TUSSEN DE BELGISCHE GEWESTEN	39
10.1. Op het vlak van de sensibilisering voor beperking	39
10.2. Op het vlak van de uitwisseling van capaciteiten en van gemeenschappelijke beheersoplossingen	39
11. PERMANENTE INFORMATIEBASIS VOOR DE EVALUATIE VAN HET EFFECT VAN HET GEVOERDE BELEID	40
11.1. Inzake de beoordeling van de beperkingsacties	40
11.2. Analysecampagnes van het huishoudelijk afval	41
11.3. Het afvalregister	42
12. DE EFFECTEN VAN DE LUCHTVERVUILING OP DE GEZONDHEID	45

Dit is de uitvoeringsbalans van het tweede, in 1998 goedgekeurde Plan voor Preventie en Beheer van Afvalstoffen. Dit verslag volgt de structuur van het Afvalstoffenplan en is dus eveneens opgedeeld in 12 hoofdstukken. Elk hoofdstuk begint met een beknopte samenvatting van de voorschriften van het Plan. Daarna volgt telkens een overzicht van de stand van de uitvoering van deze voorschriften tot 31 december 2001 of tot 30 juni 2002, afhankelijk van de betrokken gegevens.

1. REDUCEREN VAN DE HOEVEELHEID EN DE SCHADELIJKHEID VAN HET AFVAL.

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

Het concept afvalpreventie omvat de beperking van het gehalte aan schadelijke stoffen en de vermindering aan de bron van de geproduceerde hoeveelheden. In al de voorschriften van het Plan wordt een luik preventie opgenomen, maar een aantal initiatieven zijn specifiek of prioritair op afvalpreventie gericht.

Het gaat voornamelijk om initiatieven met betrekking tot het gedrag van de bevolking. Zo voorziet het Plan het uitwerken van een kaderprogramma voor het beperken van afval en het voeren van sensibiliseringsacties ten aanzien van de verbruikers. Het Plan voorziet ook acties met betrekking tot de samenstelling van de gecommercialiseerde producten.

Het Plan schrijft de oprichting voor van een netwerk van raadgevers die de bevolking en de kleine ondernemingen moeten mobiliseren rond drie doelstellingen, in dalende orde van belangrijkheid:

- afvalpreventie aan de bron;
- thuiscomposteren;
- sorteren en recycleren van afval.

Om de verbruiksgewoonten te kunnen beïnvloeden moet het Gewest de verschillende actoren mobiliseren en een structureel informatiesysteem over de eco-producten ontwikkelen.

Het Plan omvat ook een reeks initiatieven die zich tot de ondernemingen en de overheidsbesturen richten. Het gaat inzonderheid om acties die KMO's en KMI's moeten aanzetten tot het opnemen van afvalpreventie in hun dagelijkse werking. Het Plan stelt tevens dat het Gewest het voorbeeld moet geven door het uitvoeren van de aanbevelingen voor afvalpreventie en, meer in het algemeen, voor het voorkomen van schade aan het leefmilieu.

Tenslotte wordt afvalpreventie bij het beheer van openbare groene ruimten als specifiek initiatief behandeld. Het Plan voorziet het uitwerken van een Code voor goed beheer van de openbare groene ruimten,

waardoor onder meer het gebruik van synthetische stoffen moet worden beperkt en waardoor het gebruik van compost en natuurlijke meststoffen en het hergebruik van groenafval op de site moet worden bevorderd.

DE VERWEZENLIJINGEN

1.1. Het programma voor afvalbeperking en de sensibilisering van de verbruikers

1.1.1. De toegepaste strategie

Het "programma voor afvalbeperking" is een coherent geheel van complementaire acties dat werd ingevoerd om de afvalbeperking te bevorderen. Dit programma omvat de volgende punten:

- De expertise aan de basis van concrete acties (die werd opgedaan door de uitwisseling van ervaring, de lessen die kunnen worden getrokken uit buitenlandse ervaringen, de denkoefeningen van het begeleidingscomité van het programma voor afvalbeperking, piloot-ervaringen)
- De keuze van de concrete concepten en principe van de themacampagnes. Om de notie afvalpreventie en -beperking concreter te maken en de hiërarchie van de afvalverwerking duidelijk te maken, werd dit concept van "afvalbeperking" opgesplitst in een aantal praktische tips:
 - "Slimmer kopen is minder weggooien", een campagne die zelf bestaat uit 10 praktische raadgevingen, om de toename van afval te vermijden (zie verder)
 - "U composteert, de natuur doet de rest"
 - "Sorteer het afval dat u niet heeft kunnen vermijden"

Deze concepten en slogans worden uitgewerkt op alle dragers en brochures en tijdens de campagnes. Ze worden verspreid via alle tussenschakels op het terrein.

■ Het tot stand brengen van partnerschappen met de verbruikers (via het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie), met de distributie, de gemeenten, de verenigingen en de andere gewesten. Deze partnerschappen dragen bij tot de geloofwaardigheid van de acties en zorgen voor de medewerking en de maximale betrokkenheid van alle actoren op het terrein die dicht bij de burger staan dan de gewestadministratie.

■ De invoering van buurtactoren ter ondersteuning van de thematische acties volgens de hierboven gedefinieerde thema's. Deze actoren zijn het "beperkingsnetwerk" (de ecogidsen) en het netwerk van compostmeesters.

■ De ontwikkeling van concrete acties volgens de bovenvermelde thema's en afgestemd op de 3 doelgroepen (gezinnen, scholen, handelszaken).

Alle gevoerde themacampagnes omvatten drie luiken:

■ Een luik informatie (publicaties gebaseerd op onderzoek en ervaringen)

■ Een luik buurtacties, hoofdzakelijk via animatoren op het terrein zoals het beperkingsnetwerk (de ecogidsen) en het netwerk van compostmeesters, maar ook via oproepen tot indiening van projecten

■ Een luik media (radiospots, affiches, pers, ...)

Alle behandelde thema's werden aangepakt volgens deze strategie. Bijvoorbeeld, de ecogidsen hebben op dezelfde wijze als de mediacampagnes bijgedragen tot de promotie van de anti-reclamestickers. De gemeenten, de verenigingen, verschillende pilootprojecten, het infoblad "Minder afval" hebben hier eveneens toe bijgedragen.

1.1.2. Omkadering van het beperkingsprogramma

Bij het BIM werden twee contractuele medewerkers aangeworven voor 5 jaar, voor de behandeling van de dossiers over afvalbeperking.

Het begeleidingscomité van het beperkingsprogramma is een orgaan voor de uitwisseling van informatie en de coördinatie tussen alle Brusselse actoren die betrokken kunnen worden bij de afvalbeperking. Er werden een aantal kernideeën voorgesteld. Dit comité bestaat uit de Gemeenten en de milieu- of consumentenverenigingen, FEDIS, de Kamer van Koophandel en de wijkcomités.

Het begeleidingscomité is verschillende keren samgekomen voor de voorbereiding en de evaluatie van de gevoerde campagnes, teneinde de tussenschakels te informeren, eventuele suggesties te bekomen en de acties van de verschillende actoren te coördineren.

Bovendien zijn de gemeenten net als de verenigingen of de Fedis betrokken bij de oproepen tot indiening van projecten (zie verder) die elk jaar werden gedaan, om de lokale schakels die dicht bij de bevolking staan te activeren en om bepaalde eco-gedragingen op beperkte schaal te testen.

De groep van deskundigen is een gemengd orgaan (overheid, verenigingen, privé, milieu, consumenten) dat de werkoriëntaties bespreekt. Deze entiteit is belast met het nadenken over het programma, het voorstellen van nieuwe ideeën, het bespreken van thema's. Deze groep werd aangezocht om de barometer van het huishoudelijk afval te valideren (zie hoofdstuk 11).

1.1.3. Het beperkingsnetwerk

Het beperkingsnetwerk werd opgebouwd op basis van een conventie ten gevolge van een algemene offerte-aanvraag. De conventie werd eind juni 1999 overeengekomen. Het team, samengesteld uit het voltijdse equivalent van 5 ecogidsen, is na een opleidings- en voorbereidingsperiode volledig operationeel op het terrein sinds oktober '99. Het team van animatoren of activiteitenbegeleiders werd "de Ecogidsen" gedoopt.

De taak van het team bestaat erin het uitvoerig advies van het BIM te verspreiden, evenals de ermee verband houdende publicaties, teneinde de bevolking aan te spreken tot het voorkomen van afval, het composteren en het sorteren. De doelgroepen van deze acties zijn de huishoudens, de scholen en de buurtwinkeltjes.

Dankzij de buurtcontacten kunnen de acties worden aangepast zodat ze specifiek zijn afgestemd op elke vraag. Zo maakt dit netwerk het mogelijk de bevolking het beeld te geven van een bestuur dat dicht staat bij en luistert naar de bevolking.

De strategie van de buurtacties bestaat erin te werken op twee sensibiliseringsniveaus (algemeen van het type "one-shot" en grondiger, terugkerend, om meer in de diepte te sensibiliseren). Het doel is:

■ de Ecogidsen efficiënter te maken in hun contacten aan de hand van een regelmatige aanwezigheid op dezelfde plek.

■ een uiteenlopend publiek te bereiken, en met name de gezinnen en de minder bevoordeelden, waarbij geen enkele doelgroep over het hoofd mag worden gezien aangezien een doelgroep die reeds gesensibiliseerd is, daar niet noodzakelijk naar handelt.

■ het vermenigvuldigen van de buurtcontactpunten met informatie over "Minder afval".

1.1.3.1. Regionale aanpak

De Ecogidsen hebben gezorgd voor aantrekkelijke animatie op de druk bezochte plaatsen in het Gewest

(evenementen, salons, beurzen, handelscentra, ...). Het doel was een zo groot mogelijke doelgroep te bereiken en te sensibiliseren, vertrouwd te maken met de notie en de praktijk van de afvalbeperking. De doelgroepen waren de huishoudens in het algemeen, de kinderen via de scholen en de pedagogische boerderijen en de leden van verenigingen, comités enz.

1.1.3.2. Gerichte aanpak

Er werden regelmatige acties gehouden in een pilotowijk in Watermaal-Bosvoorde (half '99- half 2000) om de meeste bewoners van de wijk op grondige wijze en herhaaldelijk te bereiken. De doelgroepen waren niet alleen de bewoners in de meest ruime betekenis van het woord, maar ook de wijkscholen, de verenigingen en de medische vrije beroepen.

Sinds medio 2000 gebeurt deze herhaalde sensibiliseringsactie op schaal van de handelscentra, bij dezelfde doelgroepen. Het komt erop neer dat men een afgegrensde handelswijk aanpakt en er regelmatig aanwezig is om de buurtbewoners te sensibiliseren, en dat men de lokale schakels er zoveel mogelijk bij betreft (bewoners, scholen, verenigingen, medische vrije beroepen en handelaars). De actie bestrijkt een periode van een maand en eindigt met een "minder afval"-weekend, tijdens hetwelk de Ecogidsen de buurtbewoners verwelkomen en tips en informatie geven om afval te vermijden. Eind 2001 en begin 2002 waren acht kernen, gelijk verdeeld over het Gewest, het voorwerp van deze aanpak (Elsene/Kastelein, St.-Gillis/ Kerkplein, Molenbeek/Gemeentepark, SPW/ Dumontplein, Laken/Bockstael, Jette/Koningin Astrid, Etterbeek/Jourdan, Evere/Deknoop). Deze kernen weer spiegelen tevens de wens een ruimer publiek te bereiken, zowel vanuit een sociaal-economisch standpunt als vanuit het oogpunt van gevoeligheid voor het afval.

Zowel voor de kernen als voor de andere activiteiten (animatie bij verenigingen en in scholen) hebben de ecogidsen ervoor gezorgd in dialoog te treden met een uiteenlopend publiek: OCMW, alfabetiseringscursussen, verenigingen voor de herinschakeling van vrouwen, speciale onderwijsprogramma's (bijvoorbeeld voor doofstommen), buurthuizen voor kansarme jongeren, nieuwkomers of sociaal kwetsbaren, immigranten, ...

1.1.3.3. Benadering van de doelgroep kinderen

De ecogidsen hebben specifieke activiteiten uitgewerkt voor de doelgroep kinderen; voor de kleuterscholen (via het sorteren in vuilnisbakken op ware grootte), lagere scholen (via het spel van de afvalverbrandingsoven) en voor de secundaire scholen (via het pictionary-spel over preventie). Deze activiteiten in de scholen werden tal van keren aangepast aan vragen van buiten de scholen in het kader van publieke evenementen zoals het milieufeest of in het kader van activiteiten en vakantiecursussen (activiteiten in een aantal pedagogische

boerderijen, bij verenigingen die verantwoordelijk zijn voor kinderen zoals IDJ in het Parmentierpark, ...).

1.1.3.4. Algemene resultaten

Na een aanwezigheid op het terrein van 2 jaar en 39 maanden (oktober '99 – juni 2002) hebben de Ecogidsen het volgende verwezenlijkt:

- ruim 1000 activiteiten
- waarbij ongeveer 95 000 mensen werden bereikt.

Ze hebben 121 scholen bezocht in het Gewest en 287 activiteiten opgezet met de klassen om 8.600 leerlingen te bereiken (van de kleuterschool tot de secundaire scholen).

Er werden meteen meer dan 4 800 abonnementen genomen op de krant "Het kan met minder afval!" en, gewoonlijk na besprekingen (en dus op verzoek), meer dan 120 000 publicaties verspreid waaronder:

- 34.000 stickers tegen huis-aan-huisreclame
- 18.500 brochures "10 tips om afval te voorkomen"
- 11.000 brochures "u composteert, de natuur doet de rest"

Volgens de enquête van Sonocom (01) kent 15% van de Brusselaars de Ecogidsen en is 4% ze al eens tegengekomen.

1.1.4. Sensibilisatiecampagne voor de afvalbeperking

1.1.4.1. De campagnes en schriftelijke ondersteuning

Het BIM heeft een werkmiddel ontwikkeld dat de link legt tussen alle actielijnen op het vlak van de afvalbeperking. Het gaat om een kwartaalblad "Het kan met minder afval". Dit infoblad, waarvan het eerste nummer huis aan huis werd verdeeld, en vervolgens met abonnement en tijdens promotieacties, telde 10.500 abonnees eind 2001. Het werd omgedoopt tot "Mijn stad... onze planeet" begin 2002.

In het kader van een oproep tot indiening van projecten legt een ander door Réseau Idée uitgewerkt instrument de link tussen alle preventietips: het gaat om een animatie "minder afval" op de website www.vuilnisbak.org (www.poubelle.org) die tussen eind 2000 en eind 2001 door meer dan 13.000 surfers werd bezocht.

Het uitgangspunt van de acties omtrent preventie zijn de "10 tips om afval te voorkomen".

- "Zeg neen tegen de wegwerpzakjes aan de kassa!"
- "Statiegeld, een milieuvriendelijke oplossing!"
- "Stel paal en perk aan de verspilling van papier en reclaimedrukwerk!"

- "Herbruikbare verpakkingen, ze bestaan!"
- "Overtollige verpakkingen, ook een vorm van verspilling!"
- "Kraantjeswater, een bron van gezondheid!"
- "Duurzame producten in plaats van producten voor eenmalig gebruik!"
- "Batterijen? Hoe minder u er gebruikt, hoe beter!"
- "Geconcentreerde onderhoudsproducten: beter voor het leefmilieu!"
- "En uiteraard is er maar één juiste houding: Verspilling kan niet langer!"

De invalshoek die hier wordt uitgewerkt, is dat thematische campagnes worden gevoerd die telkens één van deze tien tips aansnijden. Om de notie afvalpreventie en –beperking concreter te maken en de hiërarchie van de afvalverwerking duidelijk toe te lichten, werd dit concept opgesplitst in een reeks van praktische tips.

Deze concepten en slogans werden uitgewerkt op alle dragers en brochures en tijdens de campagnes. Ze worden verspreid via alle tussenschakels op het terrein.

Een eerste algemene campagne tijdens dewelke de brochure "10 tips" op grote schaal werd verspreid door de actievoerders die de dialoog aangingen, en vervolgens op verzoek (35.000 exemplaren in totaal eind 2001), werd gestart in maart 1999.

Sindsdien waren de campagnes thematisch (gebaseerd op de brochure "10 tips om afval te voorkomen"). Wij merken op dat, in het algemeen, 57% van de Brusselaars zegt de campagnes om minder afval te produceren al hebben gezien/er al over hebben horen spreken (Sonecom, 01).

1.1.4.1.1. "Stel paal en perk aan de verspilling van papier en reclamedrukwerk"

Uit de analyses van vuilnisbakken die werden uitgevoerd in 1999 blijkt dat het aandeel van de huis-aan-huisreclame 12.400 ton/jaar bedraagt. Onderzoeken leren ons dat bijna 50% van de Brusselaars zegt overstelpt te worden door reclamedrukwerk. Bij het begin van de uitvoering van dit plan werd een sticker tegen huis-aan-huisbladen ingevoerd. Deze sticker is wettelijke ondersteund zodat hij verplicht moet worden nageleefd. Om de sticker te promoten, werden vanaf april '99 regelmatig acties gevoerd.

Hieronder ziet u de resultaten van deze acties die de evolutie aantonen van het percentage van gezinnen dat de zelfklever heeft aangebracht:

	Okt 98	Okt 99	Juni 00	Okt 00	Juni 01	Okt 01
Tellingen van brievenbussen						
Pilootwijk Watermaal-Bosvoorde	2.4%	6.2%	-	20%	-	-
Elsene (Wijk Bascule)	-	-	26.8%	-	30.9%	-
Gewest (telling van de post)	-	-	6.7%	-	11%	-
Enquêtes						
Gewest	5%*	17%**	-	17%**	-	19%**

*bron: enquête bij de distributiebedrijven

** bron: enquêtes Sonecom '99, '00 en '01, resultaten gewogen volgens het profiel van de bevolking.

Wat de hoeveelheid vermeden afval betreft, kunnen wij een schatting maken van een zekere vermindering van het aantal ton op basis van het aantal gezinnen dat een zelfklever heeft aangebracht (51.500 gezinnen, wat neerkomt op 11%). 67% van hen weigert reclame en gratis kranten, 29% alleen reclame en 3% alleen de gratis pers (Sonecom 2001). De totale hoeveelheid vermeden afval bedraagt 1800 ton.

1.1.4.1.2. "Zeg neen tegen de wegwerpzakjes aan de kassa"

Dit thema is eerder symbolisch van aard dan werkelijk gericht op een echte kwantitatieve preventie van afval. Voor een groot deel van de bevolking vormen de wegwerpzakjes immers een afvalstroom die symbool staat voor verspilling. Maar optreden tegen deze wegwerpzakjes is ook van belang in het licht van de invoering van de reglementaire afvalzak (die voorzien is voor januari 2003), omdat tal van gezinnen momenteel de wegwerpzakjes gebruiken als vuilniszak (hoewel dit niet toegelaten is).

Vanaf oktober 1999 werden campagnes en acties op het terrein gevoerd in samenwerking met de distributiesector. Tussen de eerste campagne van '99 en het einde van de actie in 2000, hebben de gedragingen in de winkels een evolutie gekend van meer dan 2%. Deze resultaten, volgens door GB uitgevoerde analyses, werden bevestigd door de gewestelijke enquête (sonecom):

	1999	2000	2001
Enquête naar het percentage van de huishoudens dat nooit wegwerpzakjes gebruikt (sonecom)	18.6 %	20.4%	22.1%

1.1.4.1.3. "Geconcentreerde onderhoudsproducten: beter voor het leefmilieu", met als extra raad: "Gebruik geconcentreerd waspoeder".

Vanaf november '99 werden een campagne en acties op het terrein gevoerd door het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie.

Volgens een onderzoek van het BODC zou 3.6% van de gezinnen zijn gedrag hebben gewijzigd ten gevolge van deze acties. Dit geeft ons in gewicht een preventie van verpakkingen van 32 ton/jaar voor alle Brusselaars samen (zonder het aspect van de fosfaten mee te rekenen).

1.1.4.1.4. "Batterijen? Hoe minder u er gebruikt, hoe beter!"

Dit thema combineert de kwantitatieve en de kwalitatieve preventie van afval, en was het voorwerp van een algemene thematische campagne in november 2001, en van een andere campagne over horloges zonder batterijen in 2002.

Deze campagne werd opgemerkt door 25% van de Brusselaars en heeft het mogelijk gemaakt de Brusselaars te sensibiliseren voor het gevaar van de batterijen, eerder dan dat ze, in deze eerste sensibiliseringsfase, heeft geleid tot een echte wijziging van het koopgedrag.

1.1.4.1.5. Labels en logo's

Deze campagne vond plaats in '99 met een brochure die bestemd was voor het grote publiek ("alle antwoorden op uw vragen over logo's en labels"). 75.000 brochures werden verspreid, vooral in de supermarkten, met de steun van verschillende leden van de FEDIS.

1.1.4.1.6. Ik kleur mijn schooljaar groen

Deze campagne heeft twee streefdoelen voor ogen:

- een verhoging van de vraag naar milieuvriendelijk schoolmateriaal door de leerlingen, hun leerkrachten en de ouders aan te spreken
- een verhoging van het aanbod van dit materiaal in de winkels

De campagne werd aangevat ter gelegenheid van het nieuwe schooljaar 2000-2001. Er bestaat een akkoord tussen de 3 gewesten om een gezamenlijke campagne te voeren, ook al behoudt elk gewest een specificiteit in de acties die op zijn grondgebied worden gevoerd. De campagne wordt gevoerd in samenwerking met de distributiesector.

Deze campagne heeft een onvervalst succes gehad bij het publiek. Meer dan de helft van de Brusselse kinderen heeft de folder ontvangen via de school, 2000 leerkrachten hebben in 2001 het pedagogisch dossier besteld.

Club, Carrefour, Delhaize en Colruyt nemen vanaf het begin deel aan de campagne. In 2001 konden we in deze winkels een verhoging van het aanbod van ecologische producten vaststellen, dat in sommige winkels zelfs opliep tot het dubbele.

1.1.4.1.7. Het hergebruik

Dit thema was in 1999 het voorwerp van een campagne over het hergebruik van kledij, textiel, lederwaren, met een radiospot en een folder "Tweedehands, best handig" (september en december '99). In totaal werden 10.000 exemplaren van de folder verspreid. De resultaten van de textielophalingen leest u in hoofdstuk 3.4.

Het hergebruik heeft betrekking op meer dan alleen textiel. In 1999 werd de tentoonstelling "Elektrische appara-

ten hebben meer dan één leven" georganiseerd in de Sint-Gorikshallen. Deze tentoonstelling toonde de mogelijkheden op het vlak van hergebruik, herstelling, recyclage van dergelijke toestellen.

Daarnaast worden regelmatig artikelen over dit onderwerp gepubliceerd in "Het kan met minder afval".

In 2002 werd aan dit thema zowel een communicatiecampagne gewijd als een uitgebreide oproep tot het indienen van projecten om de verkoop van tweedehandsgoederen te promoten.

In hoofdstuk 9 wordt de rol van de actoren van de sociale economie op het vlak van hergebruik en afvalbeheer uit de doeken gedaan.

1.1.4.2. De pilootprojecten gericht op preventie

De pilootprojecten waren een zeer interessant hulpmiddel voor de beoordeling van de relevantie van de benaderingsmethoden en de remmen/motoren van de preventie. Maar deze ervaringen hebben het eveneens mogelijk maakt een nieuwe impuls te geven aan nieuwe lokale tussenschakels. Om de pilootprojecten uit te werken, werd immers een beroep gedaan op de creativiteit van de lokale schakels, doordat zij werden uitgenodigd zelf projecten in te dienen in het kader van de oproep tot indiening van projecten. De lokale schakels die op die manier werden bereikt, werden naarmate de tijd verstreek steeds diverser, en werden geïdentificeerd als nieuwe actoren in het domein van de preventie van afval.

Drie oproepen tot indiening van kleine projecten en 2 wedstrijden voor grotere projecten werden gericht tot de gemeenten, de milieuorganisaties, de lokale verenigingen, consumentenverenigingen en de distributiesector in 1998, 1999 en 2000/2001.

In totaal selecteerde een gemengde jury 36 projecten die konden worden aangevat.

- 4 door de distributiesector (zie voorschrift 1.17)
 - de promotie van herbruikbare boodschappenzakken (Super GB)
 - de promotie van wijn in statiegeldflessen (Colruyt)
 - de promotie van compostvaten (Brico).
 - de promotie van milieuvriendelijke alternatieven: alternatieven voor wegwerpzakjes, geconcentreerde producten, herlaadbare producten (Carrefour, ex GB).
- 5 met betrekking tot buurtwinkels
 - de promotie van herbruikbare boodschappenzakken in de wijk van het Flageyplein (Elsene, in samenwerking met de vzw De handelswijk van Elsene-Centrum-Flagey herwaardenen)

- de sensibilisering voor herbruikbare zakken en meer bepaald voor de preventie te Helmet, door de Ontwikkelingscel van Helmet:
 - in Watermaal-Bosvoorde, door Art'chi "ik heb niet altijd een wegwerpzak nodig",
 - Studie van het handelingsvermogen van de handelaars van het shopping center van Anderlecht op het vlak van de afvalbeperking (Abece),
 - naar de voorgrond brengen van de producten "die minder afval voortbrengen" in de winkels. De handelswijken herwaarderen.
 - 3 met betrekking tot de bedrijfssector
 - Invoering van een milieubeheer dat gericht is op afval bij Sodexho, beheerder van bedrijfskantines (contract tussen ABECE, Sodexho en Bruxelles-Formation)
 - Invoering van een milieubeheer dat gericht is op afval in de Koninklijke Muntshouwborg (Abece),
 - Rondetafel over de preventie van afval gericht tot de zaakvoerders van de hotels (COREN)
 - 10 met betrekking tot de scholen
 - Rondetafel over preventie aan de bron in de scholen, COREN
 - Strijd tegen drankverpakkingen door de installatie van waterfonteintjes in een school, Stad Brussel.
 - Preventie op het vlak van schoolmateriaal, Zonnebloem.
 - Brooddozenacties, Zonnebloem.
 - De preventie van verpakkingen, De Stadswinkel.
 - Ingebruikneming van een compostbak voor wormcompostering in een kleuterschool, Watermaal-Bosvoorde.
 - Water drinken op school, Les jeunes scientifiques
 - Samenwerking en gezamenlijke tussendoortjes, Zonnebloem.
 - Installatie van fonteintjes in de sportcentra, Ukkel.
 - Preventie in drie scholen in Molenbeek, Maison médicale Norman Bethune.
 - 6 met betrekking tot de compostering
 - Enquête over de composteerders, BRAL
 - Sensibilisering voor compostering op schaal van een wijk
 - ⇒ In Helmet, door het wijkcomité Helmet.
 - ⇒ In Schaarbeek, door de vzw Jonge Schaarbekenaren aan het werk (Jeunes Schaarbeekoïes au Travail – JST).
 - Sensibilisering voor collectieve compostering
 - ⇒ Wijkcompostering in Ukkel, buurtcomité Tillens-Rosendael:
 - ⇒ Compostering voor een heel appartementsgebouw, door Noorderzon, een initiatief van de gemeente Schaarbeek
 - ⇒ Collectieve compostering in Vorst, een initiatief van de vzw "Burgers tegen afvalverbranding"
 - 1 gericht op sensibilisering via het internet: "Vuilnisbak.org", Réseau Idée
 - 2 projecten van specifieke acties gericht op kansarmen
 - sensibilisering van de bewoners van een sociaal appartementsgebouw als pilootproject, Habitat et Rénovation (Brussel-Stad)
 - sensibilisering van sociale appartementsgebouwen van verschillende gemeenten voor de afvalbeperking, ieder zijn woning
 - 4 algemene projecten gericht tot de gezinnen
 - 4 pilootgezinnen, Inter-Environnement Bruxelles (Berchem)
 - pilootgebouw van gemiddelde standing, IEB (Elsene)
 - gerichte preventie door marketinganalyse, ECO-ACTION
 - "De vuilnisbak op dieet" in de wijk "Sterrenbeeld" (SLW), ECO-ACTION
- Van deze 36 projecten werden er 17 aangevat of uitgevoerd in samenwerking met nieuwe tussenschakels (m.a.w. organisaties die a priori niet rechtstreeks betrokken waren bij de afvalbeperking, zoals de Maisons Médicales of de handelarenverenigingen).
- Wij merken op dat 2 projecten het mogelijk hebben gemaakt, dankzij de organisaties "Habitat et Rénovation" en "Ieder zijn woning", stil te staan bij de minder bevoordeelde woningen (sociale woningen, transitwoningen). Aan de hand van alfabetiseringscursussen, via het onthaal en de sociale begeleiding van de huurders, kon de preventie worden aangesneden via de problematiek van de onderhoudsproducten voor gezinnen en de argumenten geld/gezondheid.

1.1.4.3. Sensibiliseringsacties in scholen

Het plan voorziet specifieke, tot scholen gerichte sensibiliseringsacties over afvalbeperking. Maar het voorziet eveneens een geïntegreerde sensibilisering voor preventie/beheer door het BIM en het GAN om communicatiemiddelen te verstrekken over preventie en sorteren in de scholen, maar ook om de tussenschakels in de onderwijswereld te betrekken bij de acties in de scholen.

Als operator op het terrein houdt het GAN zich bezig met de technische installatie van de scholen (containers,

ophaalcontract, aanpassing van de ophaalrondes) en heeft het specifieke activiteiten rond het thema "sorteren" voorgesteld. Twee soorten van activiteit worden gratis aangeboden: een bezoek van de infobus (voor verschillende klassen van dezelfde school per dag) en activiteiten in de klas. Het GAN stelt animatoren ter beschikken, en verspreidt daarnaast ook stripverhalen over sorteren om in te kleuren.

Omwille van het aanbod van het GAN heeft het BIM geen specifieke hulpmiddelen over het sorteren uitgewerkt.

De strategie van het BIM bestond erin deze notie op te nemen in alle contacten met scholen die werden uitgewerkt ten gevolge van een "afvalpreventie"-aanpak. In de door het BIM gerealiseerde documenten of activiteiten krijgt de preventie dus prioriteit in de hiërarchie van het afvalbeheer, maar ook het belang van het sorteren wordt ingezien.

Het werk dat het BIM heeft verricht in het kader van de contacten met scholen over de afvalproblematiek, is opgebouwd rond de volgende hoofdlijnen:

- Ontwikkeling van educatieve hulpmiddelen over het thema van de preventie en het beheer van afval.
- Opdoen van ervaring via pilootprojecten binnen de scholen
- Oproep tot indiening van projecten in de scholen

1.1.4.3.1. De werkmiddelen

Van eind december 1999 tot december 2001 werd de laatste hand gelegd aan de werkmiddelen (en begon dus de verspreiding ervan). Ze worden gegroepeerd afhankelijk van hun functie.

■ Werkmiddelen voor opleiding van de leerkrachten:

Elke school beschikt over twee tot drie pedagogische dagen in de loop van een schooljaar. Op deze dagen is alleen het onderwijzend personeel aanwezig in de school en hebben de kinderen "vrij". Afhankelijk van de inrichtende macht zijn de scholen al dan niet vrij om het thema van hun dagen te kiezen. De opleiding die het BIM voorstelt, heeft twee delen. Het eerste deel wordt gewijd aan het beheer van afval en de tweede aan de preventie. Deze dagen zijn sterk gericht op participatie en snijden de zeer praktische en specifieke problemen aan van de school in kwestie, die uitmonden in een bewustwording en een toegenomen belangstelling van de leerkrachten, evenals tot een formulering van de eerste concrete actieplannen.

De eerste testdagen vonden plaats in maart en april 2000. De scholen werden aangezocht voor het schooljaar 2000-2001 en voor het eerste trimester van het schooljaar 2001-2002.

■ Werkmiddelen voor informatie: ter ondersteuning van de pedagogische studiedagen werden drie informa-

tiedossiers uitgewerkt: de schriftjes over afvalpreventie, over afvalbeheer en nuttige ervaringen en adressen.

■ Werkmiddelen voor de sensibilisering van de doelgroep kinderen

- De show "Lisa, de Koning en Boterhansje", gevolgd door de bijhorende animatie, werd voorgesteld aan de Brusselse lagere scholen. Deze show werd op video gezet zodat op goedkopere wijze kan worden voldaan aan de grote vraag van de scholen.
- praktische werkmiddelen zoals een kaartspel, een boek met spelletjes/proeven, een brooddoos, een veldfles, een videocassette "De strijd tegen het afvalleger" en een diashow vormen een concrete ondersteuning om de afvalpreventie aanschouwelijk voor te stellen voor kinderen.

De pedagogische boekentas met een exemplaar van de werkmiddelen voor sensibilisering van de kinderen ter informatie van de leerkrachten, wordt gratis verspreid op vraag, tijdens pedagogische vormingen, in het kader van de schoolprojecten, tijdens pedagogische fora enz.

De praktische werkmiddelen worden aangeboden aan de kinderen in het kader van concrete projecten in verband met de afvalpreventie.

Verspreiding van de educatieve werkmiddelen van het BIM met betrekking tot de preventie en het beheer van afval		
	Verspreid vanaf	Aantal verspreid
Brooddoos	Januari 2000	10 000
Kaartspel	Maart 2000	1 500
Pedagogische dagen	September 2000	28
Boekentas	Januari 2001	150
Infokrant "Het kan met minder afval"	April 2000	181 scholen geabonneerd

1.1.4.3.2. Het opdoen van ervaring

Naar aanleiding van de oproepen tot indiening van projecten in '98, '99 en 2000 werden 6 projecten over educatie en scholen geselecteerd. De oproep tot indiening van projecten was bedoeld voor de ontwikkeling van pilootacties om ervaring op te doen en het mogelijk te maken een strategie op te bouwen om de scholen te benaderen over het afval, steunend op een praktische kennis van het terrein.

■ Rondetafel over de preventie aan de bron in de scholen, COREN

Door leerkrachten en directeurs van het lager en het secundair onderwijs samen te brengen rond de tafel, is enerzijds gebleken dat de afvalproblematiek absoluut in zijn totaliteit moet worden bekeken (preventie en sor-

tering van afval), en anderzijds dat het belangrijk is dat de informatie van de leerkrachten wordt georganiseerd op hun werkplek, in aanwezigheid van hun collega's. Ten gevolge hiervan werd besloten tot de invoering van een pedagogische dag "afvalpreventie en -beheer".

■ Strijd tegen drankverpakkingen door de installatie van waterfonteinnetjes in een school, Stad Brussel. 30% minder afval van drankverpakkingen geproduceerd in deze school: dat is een van de tastbare resultaten van dit project. In het licht van deze doorslaggevende resultaten hebben andere scholen of gemeenten overigens al te kennen gegeven dat ze dit voorbeeld willen volgen en ook drinkfonteinnetjes willen installeren. Om te voldoen aan de vraag die zo is ontstaan, is in het programma 2002 van het Kabinet van Leefmilieu een uitgebreide campagne voorzien voor de systematische installatie van fonteinkraantjes in de scholen.

■ Preventie op het vlak van schoolmateriaal, Zonnebloem. Vormde de basis van het advies dat wordt verspreid voor de aankoop van milieuvriendelijker schoolgerei in het kader van de campagne "ik kleur mijn schooljaar groen".

■ Brooddozenactie, Zonnebloem; De preventie van verpakkingen, De Stadswinkel; Ingebruikneming van een compostbak voor wormcompostering in een kleuterschool, Watermaal-Bosvoorde.

Bevestiging of actualisering van bepaalde vaststellingen, zoals het feit dat het sorteren in de scholen helemaal niet efficiënt gebeurt, dat het geen zin heeft te beginnen over de preventie van afval als er nog geen oplossing is voor de problemen van het sorteren, dat de projecten ondersteund moeten worden door een persoon van buiten de school enz.

16 scholen hebben deelgenomen aan deze eerste proeffase op het vlak van de afvalpreventie.

1.1.4.3.3. Oproep tot indiening van projecten in de scholen

Buiten het strikte kader van het afvalplan, is er sinds 1999 elk jaar een transversaal project gericht op milieu-educatie. De organisaties Réseau Idée (voor de Franstalige scholen) en NME-Link (voor de Nederlandstalige scholen) richten elk jaar een oproep tot indiening van projecten tot de scholen om concrete projecten aan te vatten.

Het doel van de oproep tot indiening van projecten "Op weg voor een school in duurzame ontwikkeling" is de scholen uit te nodigen om projecten uit te werken rond het thema van het milieu, waarvoor ze financiële steun krijgen en het peterschap van een organisatie. Alle milieuthema's komen dus terug in de geselecteerde projecten, en vooral het afval. (37 afvalprojecten geselecteerd sinds het schooljaar 99-00)

Bij de afwerking van de meeste educatieve werkmiddelen van het BIM werden de tussenschakels uit de Brusselse onderwijswereld erbij betrokken:

■ Door een officiële brief aan alle schepenen van Leefmilieu en van Onderwijs. Deze brief informeerde de gemeentelijke overheden (bijna 50% van de lagere scholen in Brussel staan onder toezicht van de gemeente) van het bestaan van de pedagogische dag over de afvalpreventie en nodigden de schepenen uit contact op te nemen voor meer informatie. Hieruit is een rechtstreeks contact voortgevloeid met de schepenen van Jette, Ganshoren, Sint-Gillis, Schaarbeek en Evere.

■ Door de organisatie van een informatievoormiddag waarop ook de werkmiddelen werden toegelicht, in 2000. Hierop waren uitgenodigd: de schooldirecteurs, de inspecteurs van alle netten en vertegenwoordigers van de gemeenten.

Door het zoeken naar nieuwe verenigingspartners, met name bij de oproep tot indiening van projecten 2001.

De ervaring die werd opgedaan in het kader van voorschift 5.4 wijst op de noodzaak dat tussenschakels worden gevonden op het terrein, die de scholen steunen en helpen bij de ontwikkeling van projecten die gericht zijn op een concrete verbetering van hun afvalbeleid. Het doel van de oproep tot indiening van projecten was het partnerschap uit te breiden tot organisaties die niet gespecialiseerd zijn in het leefmilieu, maar die in contact staan met scholen en/of kinderen. Na een voorstelling van de beschikbare werkmiddelen en een precieze informatie over hoe de projecten op het vlak van afvalpreventie en -beheer tot een goed einde moeten worden gebracht, werden 11 projecten ingediend door verschillende organisaties, waarvan er 5 werden geselecteerd. In totaal hebben 14 scholen de steun gekregen van deze organisaties.

Water drinken op school, Les jeunesses scientifiques. Betrokkenheid van een nieuwe gesprekspartner die, steunend op dit project, in de toekomst deze problematiek zal integreren in de activiteiten die hij aanbiedt aan de scholen.

Samenwerking en gezamenlijke tussendoortjes, Zonnebloem. Zoeken naar langetermijnoplossingen om het afval te verminderen na verloop van een jaar, waaronder het zich openstellen naar partners van buiten de school (handelzaken, verenigingen, ...)

Installatie van fonteinnetjes in de sportcentra, Ukkel. Openstellen naar en betrekken van de sportclubs en de sportbeoefenaars zelf.

De preventie van verpakkingen, De Stadswinkel. Geïntegreerd project in 3 wijken met de actieve betrokkenheid van drie verenigingen uit deze wijken (Maison des devoirs, creatieve verenigingen) in de contacten met de scholen van de wijken. Openstelling naar het grote publiek door de organisatie van een tentoonstelling in de Sint-Gorikshallen in aanwezigheid van Prins Laurent en uitzending van Niouzz.

Preventie in drie scholen in Molenbeek, Maison médicale Norman Bethune: follow-up van drie schoolwerk-

plannen over de afvalproblematiek door een organisatie die niet gespecialiseerd is in milieuzaken en in permanent contact met de bevolking van Molenbeek.

1.1.5. Ontwikkelen van een structureel informatie-systeem voor verbruikers over de eco-producten

Het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie is een partnerschap tussen het BIM en het OIVO dat werd opgericht in het kader van een onderhandelde overeenkomst. Het Observatorium werd officieel ingehuldigd in maart '99.

Het doel van het observatorium is objectieve informatie over verantwoordelijke consumptie te vergaren. Deze informatie, gebaseerd op een grondig onderzoek en analyses van producten (samenstelling en gewicht van de inhoud en van de verpakking, prijs, recycleerbaarheid, schadelijkheid, ...), houdt onder andere in dat merken worden genoemd. Wanneer men merken noemt, is men dan ook heel concreet: zo wordt de vraag van de bevolking werkelijk beantwoord. De consument is beter geïnformeerd, wordt gesensibiliseerd en zal gemakkelijker geneigd zijn om zijn gedrag te wijzigen.

Het BODC heeft tussen 1999 en 2002 onderzoeken gedaan naar de volgende thema's: logo's, wasmiddelen, cosmetica, batterijen en batterijladers, allesreinigers, pesticiden, snacks, gloeilampen, WC-producten, reinigingsdoekjes, gadgets, oververpakkingen.

Het project had ook betrekking op enkele aanvullende luiken:

- het zoeken naar producten en gedragingen die compatibel zijn met de duurzame ontwikkeling, met als centrale thema's de ecologische logo's, labels en etiketten. Vervolgens werd het project uitgebreid tot onderzoek naar de identificatie van producten en productverpakkingen waarvoor er momenteel milieuvriendelijkere alternatieven op de markt zijn, die in de eerste plaats minder afval of minder gevaarlijk afval produceren.
- de valorisatie van dit zoeken in technische documenten over alle bovenvermelde thema's.
- De valorisatie van dit zoeken om het grote publiek te sensibiliseren: publicaties, communicatiecampagnes, permanente informatieverstrekking. De campagnes die voortvloeien uit deze onderzoeken, worden in detail beschreven in voorschrift 1.19 (logo's, wasmiddelen, batterijen, ...). De telefonische informatiepermanentie van het BIM heeft overigens gemiddeld 2.300 oproepen per jaar ontvangen. Een internetsite (www.observ.org) groepeerde alle technische en praktische informatie.
- informatieve acties van de overheid en uitoefening van druk op de producenten op basis van de resultaten van het onderzoek, met name via de organisatie van rondetafelgesprekken met alle

betrokkenen (in maart 2000 over wasmiddelen en in november 2001 over batterijen), via persberichten, politieke interpellaties,...

Dit alles gebeurt in een optiek van uitwisseling van gegevens en samenwerking met het Réseau Eco-Consommation en met het federale niveau.

1.2. De acties inzake de samenstelling van de gecommmercialiseerde producten

Het bepalen van de productnormen behoort tot de bevoegdheden van de federale overheid, maar de Gewesten worden betrokken bij het uitwerken van de federale reglementeringen.

In het kader van de promotie van het Europees Eco-label organiseerde het Belgisch Comité voor de toekenning van het Europees eco-label een studiedag op 2 juni 1999 om de doelstellingen van het eco-label uit te leggen. Deze dag was hoofdzakelijk bedoeld voor afgevaardigden van technische overheidsdiensten, van het onderwijs (milieueducatie) en van niet gouvernementele organisaties. Het BIM heeft, als lid van het organisatiecomité voor deze dag, actief deelgenomen aan de voorbereiding en bekendmaking ervan.

Het BIM zetelt in het comité voor toekenning van het Europese eco-label.

Daarnaast werd een technisch dossier, dat werd opgesteld door het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie en dat betrekking heeft op "Ecologische etikettering: voor een eerlijkere informatie", overhandigd aan de federale overheid.

In 1999 werd een informatiebrochure verspreid over logo's en labels, gekoppeld aan een informatiecampagne voor het grote publiek.

De technische rapporten en de rapporten met maatregelen die werden opgesteld door het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumpties, en die betrekking hebben op verschillende producten, werden eind 2001 overhandigd aan de federale overheid.

1.3. Initiatieven in ondernemingen en overheidsbesturen

1.3.1. Oproepen tot indiening van projecten

In het kader van de oproepen tot indiening van projecten voor de afvalbeperking, waren er 3 initiatieven die betrekking hadden op de bedrijfswereld:

■ Invoering van een milieugericht beheer inzake afval bij Sodexho, beheerder van bedrijfskantines (contract tussen ABECE, Sodexho en Bruxelles-Formation)

■ Invoering van een milieugericht beheer inzake afval bij de Koninklijke Muntshouwborg (Abece), met verspreiding van een sensibiliseringsbrochure bestemd voor de culturele wereld

■ Rondetafel over afvalpreventie gericht tot de zaakvoerders van hotels (COREN)

1.3.2. De studie van de kwalitatieve preventie

Het BIM heeft de opdracht gegeven voor een studie van de kwalitatieve preventie. Deze studie werd in 1998 en 1999 uitgevoerd en bestond uit drie specifieke delen:

- ongewenste scheikundige stoffen in industrieel afval;
- ongewenste scheikundige stoffen in huishoudelijk afval;
- ongewenste scheikundige stoffen in producten die het resultaat zijn van afvalverwerking en die de valorisatie van het afval hinderen.

Het GAN werkte aan deze studie mee voor de aspecten waarbij het betrokken is.

Daarnaast heeft het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie onderzoek gedaan naar enkele soorten van producten die afval voortbrengen waarop de problematiek van de gevaarlijke stoffen betrekking heeft, namelijk batterijen en pesticiden. Hieromtrent zullen informatieacties worden gevoerd voor het grote publiek.

Wij merken op dat, naast de strikte problematiek van het (vaste) afval, de acties van het BODC omtrent wasmiddelen het ook mogelijk hebben gemaakt het debat over de fosfaten weer aan te wakkeren, wat onmiddellijke gevolgen had.

1.3.3. De sectorale preventieplannen

Voor sommige afvalstromen, zoals de verpakkingen of de producten in papier/karton, moeten er preventieplannen worden ontwikkeld door de verantwoordelijken voor het op de markt brengen van deze producten:

■ elke verantwoordelijke voor verpakkingen die minstens 10 ton verpakkingen per jaar produceert, moet om de drie jaar een algemeen preventieplan voorleggen. Het eerste preventieplan diende tegen 5 maart 1998 ingediend te worden en het tweede preventieplan tegen 5 maart 2001.

In 1998 heeft de Interregionale Verpakkingscommissie voor de 3 Gewesten samen 388 individuele en 23 echte sectorale preventieplannen ontvangen, of een totaal van

411 preventieplannen. Die plannen vertegenwoordigen bijna 1.600 ondernemingen.

In 2001 heeft de IVC in totaal 398 individuele preventieplannen ontvangen en 26 sectorale preventieplannen, dus in totaal 424 preventieplannen die betrekking hebben op meer dan 1.300 verantwoordelijken voor verpakkingen.

■ In het kader van de toepasselijke overeenkomsten van de Ordonnantie van 22 april 1999 met betrekking tot de preventie en het beheer van het afval van producten in papier en/of karton, moeten ieder jaar preventieplannen voor de producten in papier/karton worden ingediend.

1.3.4. Vrijwillige acties voor preventie en beheer

In een overeenkomst tussen het BIM en het Fonds voor de Opleidingen in de Grafische Nijverheden (FOGRA) wordt onder meer gesteld dat de Federaties, namelijk de Federatie van de Papier- en Kartonverwerkende Nijverheden (Fetra) en de Belgische Federatie van de Grafische Nijverheden (Febelgra), een document zullen uitgeven waarin de regelgevende (de basiswetgeving) en de technische informatie opgenomen is die de Brusselse grafische ondernemingen moet in staat stellen om het effect van hun activiteiten op het leefmilieu te voorkomen en te beperken (met inbegrip van de afvalbeperking) en om hun milieuprestaties te verbeteren. Deze overeenkomst werd eind december 1998 ondertekend.

Het Charter voor milieuvriendelijk verbruik en afvalbeheer, een actie die werd opgestart in het raam van het eerste Afvalstoffenplan 1992-1997, heeft ondertussen 240 aanhangers op de been gebracht. Eind 1998 werden 8 ECO-IRIS-prijzen "kantoor" uitgereikt voor de beste verwezenlijkingen op het vlak van afvalpreventie en -beheer.

Uit overleg met alle aangeslotenen is de wens naar buiten gekomen van een algemenere aanpak, gebaseerd op de invoering van een milieubeheerssysteem, dat de afvalproblematiek integreert in de andere domeinen van het leefmilieu.

Zo heeft het BIM het charter en het label "eco-dynamische onderneming" uitgewerkt, die in mei 1999 werden voorgesteld aan de privé- en overheidsbedrijven in het Brusselse Gewest. Het charter "Eco-dynamische onderneming" omvat voortaan het charter "eco-consumptie". Begin 2002 namen ongeveer 120 ondernemingen deel aan het systeem en waren dus kandidaat voor het label. Een vijftigtal ondernemingen heeft het label al ontvangen. De kandidaten voor het label zijn afkomstig uit alle

activiteitensectoren: commerciële activiteiten (informatica – telecommunicatie – architectuur – verkoop van elektrische & elektronische toestellen – hotelwezen – banken en verzekeringen), industriële activiteiten (grafische ondernemingen, bouw- of productiebedrijven, afvalsorteerbedrijven) en bestuurlijke activiteiten (federale ministeries, gemeentebesturen, autonome overheidsinstellingen, scholen, beroepsfederaties, vzw...).

Het programma "Eco-dynamische onderneming" is het voorwerp van regelmatige promotieacties bij privé-/overheidsondernemingen en wordt – onder andere – gekenmerkt door gratis begeleidende maatregelen voor de kandidaat voor het label door specialisten.

De "afvalstoffen" vormen een essentieel milieudomein van het charter "Eco-dynamische onderneming". De criteria die doorslaggevend zijn voor de toekenning van het label hebben hier betrekking op de beheerspraktijken, de technologische keuzes en de gedragingen die het mogelijk maken in de eerste plaats de kwantitatieve en de kwalitatieve preventie van afval te promoten (beperking van het verbruik van grondstoffen, beperkingen aan de bron van de afvalproductie en vermindering van de productie van gevaarlijk afval) en het geproduceerde afval op de aangewezen manier te beheren. Deze criteria veronderstellen bij aanvang een follow-up van het verbruik van materialen, producten die afval voortbrengen, evenals een follow-up van de verschillende afvalstromen. Het uiteindelijke streefdoel is een doeltreffende (kwalitatieve en kwantitatieve) preventie en een gunstige evolutie van de gesorteerde fracties.

Om de ondernemingen te helpen de principes van milieubeheer toe te passen, met name op het vlak van afval, organiseert het programma "Eco-dynamische onderneming" opleidingen en een individuele follow-up van de kandidaten voor het label, door mee te werken aan de uitvoering van "afvalaudits" bij deze ondernemingen.

1.4. De consumptie-gewoonten

Het plan voorziet dat de distributiesector wordt bereikt via verplichtingen. In een eerste fase wordt echter de voorkeur gegeven aan een vrijwillige benadering.

De FEDIS, maar meer in het algemeen de distributie en zelfs de lokale handelszaken, zijn de belangrijkste actoren. In '99 werden er contacten gelegd door het BIM. In een eerste fase was een samenwerking voor de verspreiding van brochures in supermarkten effectief ("10 tips" en "labels"). Een ambitieuzere samenwerking kreeg vaste vorm in het kader van de campagne "Zeg neen tegen de wegwerpzakjes aan de kassa": de sensibiliseringsacties werden ondersteund door een gratis verspreiding van herbruikbare zakken bij Delhaize en GB (na Carrefour).

Een onderling partnerschap tussen de 3 Gewesten en de FEDIS werd nagestreefd in het kader van het milieuvriendelijke nieuwe schooljaar 2000. De FEDIS steunt de uitgebreide campagne "Ik kleur mijn schooljaar groen", die plechtig werd gestart ter gelegenheid van het begin van het schooljaar in september 2000 en werd herhaald in 2001 en 2002.

De FEDIS is eveneens een van de doelgroepen van de wedstrijden rond projecten omtrent "distributie". De leden van de FEDIS worden, net als andere actoren van de grote en de kleine distributie, uitgenodigd om projecten in te dienen die het aankoopgedrag van de bevolking kunnen veranderen, en die verband houden met de "10 tips om minder afval te produceren". In 2000 en 2001 werden zo 4 projecten uitgewerkt.

- de promotie van herbruikbare boodschappenzakken (Super GB)

- de promotie van wijn in statiegeldflessen (Colruyt)

- de promotie van compostvaten (Brico).

- de promotie van milieuvriendelijke alternatieven: alternatieven voor wegwerpzakjes, geconcentreerde producten, herlaadbare producten (Carrefour, ex GB). Dit project is met name interessant doordat deze distributieketen ten behoeve van de consument een aantal producten duidelijk heeft aangeduid als "minder afval producerend".

Brico heeft overigens meegewerkt aan de campagne ter bevordering van het composteren in 2001.

Het BIM ontwikkelt ook de samenwerking met buurtwinkeltjes in het kader van de oproepen tot indiening van projecten en de projectwedstrijden: tussen '99 en 2001 werden 5 projecten gerealiseerd.

3 projecten die specifiek betrekking hadden op de sensibilisering van de handelszaken en de klanten voor herbruikbare zakken:

- in de wijk van het Flageyplein (Elsene, in samenwerking met de vzw De handelswijk van Elsene-Centrum-Flagey herwaarderden), medewerking van 140 handelaars

- in Helmet, door de Ontwikkelingscel van Helmet: sensibilisering van een veertigtal handelaars en hun klanten ("informatiemap", herbruikbare papieren zak...)

- in Watermaal-Bosvoorde, door Art'chi "ik heb niet altijd een wegwerpzak nodig", 69 deelnemende handelszaken

1 project stelde de handelaars een algemene catalogus met acties voor:

- Studie van het handelingsvermogen van de handelaars van het shopping center van Anderlecht op het vlak van de afvalbeperking (Abece), catalogus van individuele en collectieve acties die wordt verdeeld onder alle handelaars (beschikbaar voor iedereen).

l project stelde voor producten "die minder afval voortbrengen" op de voorgrond te schuiven in de handelszaken en de klanten die deze producten uitkiezen, te belonen.

■ Actie "De handelswijken herwaarderen" in 12 handelswijken – 490 deelnemende handelszaken, 720 hebben hun klantenkaart meegenomen, wat voor hen neerkomt op 14.400 ecologische aankopen.

Het BIM heeft meegewerkt aan de actie "Eco-shopping" van Tupperware in 1999 en in 2001. Deze actie, waarbij meer dan 200 Brusselse handelszaken betrokken waren (slagerijen, kruidenierszaken, ...), wil de consumenten aansporen om vershouddozen te gebruiken voor hun aankopen.

2.

TOEPASSING VAN HET PRINCIPE VAN DE PRODUCENTENVERANTWOORDELIJKHEID

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

Het principe van de producentenverantwoordelijkheid wordt steeds meer opgenomen in de Europese, de nationale en de gewestelijke wetgeving. De producent die een product op de markt brengt, wordt verantwoordelijk voor het afval dat door dit product wordt veroorzaakt. In essentie wordt er een verplichting tot terugname ingesteld, gecombineerd met een verplichting tot valorisatie.

De Brusselse gewestelijke wetgeving inzake afval voorziet dat de verplichting tot terugname ook het voorwerp kan zijn van akkoorden op vrijwillige basis.

Dergelijke op vrijwillige basis gesloten akkoorden kunnen echter gemakkelijker worden onderhandeld op het intergewestelijke vlak, daar de betrokken sectoren meestal op het nationale niveau georganiseerd zijn.

DE VERWEZENLIJINGEN

2.1. De sectorale intergewestelijke onderhandelingen

2.1.1. Voertuigwrakken

Het overleg tussen de drie Gewesten en de sector van de producenten/invoerders van wagens werd reeds in 1994 opgestart, maar pas midden 1996 geformaliseerd door de oprichting van de studiegroep BELAUTO die zijn eindverslag op 30 mei 1997 aan de bevoegde ministers overhandigde. In dat verslag werden aanbevelingen geformuleerd voor het uitwerken van een akkoord op vrijwillige basis. Vertrekkende van deze aanbevelingen werden er onderhandelingen gevoerd tussen de drie Gewesten, de Federale Staat (DIV en Financiën) en de FEBIAC. Dit heeft geleid tot het ondertekenen van 3 overeenkomsten (voor de 3 Gewesten) op 30 maart 1999.

Om aan deze akkoorden een werkelijk effect te geven is het onontbeerlijk dat meerdere bepalingen ervan zouden worden opgenomen in de gewestelijke wetgevingen. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd op 6 september 2001 een besluit aangenomen "betreffende de erkenning van de exploitanten van verwijderingscentra voor afgedankte voertuigen die ertoe

gemachtigd zijn een vernietigingsattest af te geven en betreffende de exploitatievoorwaarden van die centra". De afgedankte voertuigen vormen ook een van de afvalstromen die gereguleerd zijn door het besluit dat een terugnameplicht invoert voor bepaalde afvalstoffen met het oog op de valorisatie of de verwijdering ervan (zie 2.2). De overeenkomst die in 1999 werd gesloten, respecteert, zolang ze geldig is, de bepalingen van dit besluit.

De sector heeft een beheersorganisatie opgericht, de vzw FEBELAUTO, om de verbintenissen van deze overeenkomst toe te passen.

Wat de resultaten betreft, is het hele "monitoring"-systeem dat werd ingevoerd door FEBELAUTO om te bewijzen dat de sector de in de conventie bepaalde doelstellingen haalt, afhankelijk van de gegevens die worden doorgegeven door de erkende verwijderingscentra voor afgedankte voertuigen. Aangezien de criteria voor erkenning van deze erkende verwijderingscentra voor afgedankte voertuigen zeer streng zijn, om de zekerheid te hebben dat alle milieu-, beheers- en financiële garanties worden nageleefd, is er op dit moment geen enkel erkend centrum in het Brussels Gewest. Bijgevolg is het vandaag onmogelijk cijfermatige conclusies te trekken uit de werking van het systeem van "FEBELAUTO".

2.1.2. Banden

Tussen de 3 Gewesten en de producenten van banden werd er reeds in 1995 onderhandeld, maar zonder concreet resultaat. Eind 1996 heeft de bandensector (niet alleen de producenten, ook al de andere betrokkenen : fabrikanten/invoerders, ophalers, herrubberaars, herverkopers) zelf het initiatief genomen voor het onderhandelen van een vrijwillig akkoord en op 9 februari 1998 ondertekenden het Waals en het Brussels Gewest elk een vrijwillig raamakkoord met de sector, waarin algemene doelstellingen zijn opgenomen die niet in getallen zijn uitgedrukt (in het jaar 2000 de versleten banden voor 100% ophalen en niet meer vernietigen door verbranding zonder energierecuperatie en ook niet meer eenvoudig storten).

De organisatie voor het beheer van afvalbanden die werd gecreëerd om de verbintenissen van de sector uit te voeren, heet RECYTYRE.

RECYTYRE centraliseert de gegevens van de door RECYTYRE gehomologeerde operatoren op het vlak

van de inzameling en de verwerking van afvalbanden. Wat de ophaling betreft, is het streefdoel dat naar voren werd geschoven in de overeenkomsten met de Gewesten een ophaalpercentage van de verkochte banden van 100%. In 2001 werd 71.926 ton aan banden verkocht en werd 45.450 ton opgehaald via het RECYTYRE-netwerk. Dit betekent dat in het netwerk van door RECYTYRE gehomologeerde operatoren een ophaalpercentage van 63,19% werd bereikt (op Belgisch niveau). Van deze banden wordt ongeveer 60% verbrand met energierecuperatie, 20% wordt gegraneleerd, 6,4% wordt doorverkocht als tweedehandsband en ongeveer 5% krijgt een loopvlakvernieuwing.

Er werd vooropgesteld dat 65% van de opgehaalde banden een valorisatie moet krijgen. Hieronder wordt verstaan: verkoop als tweedehands, verbranding met energierecuperatie, shredderen en granulatie.

De banden zijn ook opgenomen in het besluit dat de terugnameplicht invoert voor bepaalde afvalstoffen met het oog op de valorisatie of de verwijdering ervan (zie 2.2). Met het oog op de naleving van de bepalingen van dit besluit zal een nieuwe overeenkomst worden gesloten met de sector. De onderhandelingen (op het niveau van de 3 Gewesten) worden op dit moment gevoerd.

2.1.3. Elektrische en elektronische uitrustingen

In februari 1998 werd een studiesyndicaat opgericht door de 3 Gewesten en de sector (producenten/invoerders, distributeurs en installateurs): BELELEC. Het eindverslag van deze groepering werd in januari 1999 afgeleverd. Op basis van de aanbevelingen van BELELEC werden er in de lente van 1999 onderhandelingen aangevat die, op 19 februari 2001, hebben geleid tot de ondertekening van een akkoord over de verplichte terugname van gebruikte elektrische en elektronische toestellen.

Na de ondertekening van de overeenkomst werd een beheersorganisatie opgericht: de vzw RECUPEL. Het besluit dat de terugnameplicht invoert voor bepaalde afvalstoffen met het oog op de valorisatie of de verwijdering ervan (zie 2.2), heeft ook betrekking op het afval van elektrische en elektronische uitrustingen. De overeenkomst die werd ondertekend met de sector, komt overeen met de bepalingen van dit besluit.

Het "RECUPEL"-systeem is in voege sinds 1 juli 2001. Op dit moment beschikken we over inzamelresultaten maar hebben we nog onvoldoende cijfergegevens van de resultaten van het systeem, aan de hand waarvan we zouden kunnen beoordelen of de vooropgestelde doelstellingen werden bereikt.

Het Agentschap Net Brussel is de operator van RECUPEL voor de inzameling en het transport in het Brussels Gewest.

2.1.4. Batterijen

Een overeenkomst met de producenten/invoerders van batterijen (het BEBAT-akkoord) werd reeds in 1995 ondertekend. Tussen 1995 en vandaag steeg het ophaalpercentage van 16% naar meer dan 60%. Volgens BEBAT worden alle ingezamelde batterijen verwerkt met het oog op de recyclage of de valorisatie van de grondstoffen, maar soms wordt een deel van de batterijen opgeslagen in afwachting van verwerking.

60% van de batterijen wordt opgehaald, wat betekent dat 40% van de batterijen een probleem blijft vormen. Vandaar het belang van campagnes voor kwalitatieve preventie om de consument te sensibiliseren voor de aanwezigheid van zware metalen in de batterijen.

Aangezien de batterijen ook een van de afvalstromen vormen die worden bedoeld door het besluit dat de terugnameplicht invoert voor bepaalde afvalstoffen met het oog op de valorisatie of de verwijdering ervan (zie 2.2), moet een nieuwe overeenkomst worden ondertekend om alle bepalingen van het besluit na te komen. Op dit moment worden op het niveau van de 3 Gewesten onderhandelingen gevoerd voor een dergelijke overeenkomst.

2.1.5. De andere afvalstromen die gebonden zijn aan de terugnameplicht

Voor de andere afvalstromen die gebonden zijn aan een terugnameplicht werden de onderhandelingen tussen de 3 Gewesten en de betrokken sector aangevat (afvalolie, loodaccumulatoren, ...) of zullen ze een aanvang krijgen (voedingsolieën en -vetten, fotografisch afval).

2.2. Het reglementair kader in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

2.2.1. Het beheer van het papier- en/of kartonafval

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement heeft op 22 april 1999 de Ordonnantie aangenomen betreffende de preventie en het beheer van afval van producten in papier en/of karton. Deze ordonnantie is van toepassing op al deze producten die op het grondgebied van het Gewest aan de consument worden aangeboden en onder de eco-taksen vallen. Streefdoelen van de ordonnantie zijn: de betere kennis van de stromen en samenstelling van dit afval, bevorderen van preventieve maatregelen, vergroten van het volume dat voor recyclage in

aanmerking komt en responsabiliseren van dezen die aan de basis van de productie van dit afval liggen. De ordonnantie voorziet de mogelijkheid om de verplichting uit te voeren door het sluiten van vrijwillige akkoorden. Het afleveren van de attesten voor de vrijstelling van de eco-taksen is afhankelijk van het naleven van de ordonnantie (of van de vrijwillige akkoorden).

In uitvoering van deze Ordonnantie van 22 april 1999 betreffende de preventie en het beheer van afval van producten in papier en/of karton werden er op 4 februari 1999 twee vrijwillige akkoorden ondertekend, een met de uitgevers van dagbladen en tijdschriften en een met de uitgevers van gratis bedeelde reclamebladen. Deze akkoorden streven onder andere naar het responsabiliseren van de sectoren die aan de basis liggen van de productie van papierafval. De uitgevers van de gratis bedeelde reclamebladen hebben toegezegd dat ze een interventiefonds zullen oprichten voor het steunen van selectieve ophalingen en het sensibiliseren van de bevolking. In het akkoord met de uitgevers van dagbladen en tijdschriften staan twee alternatieven: de oprichting van een interventiefonds of het ter beschikking stellen van publicitaire ruimte in de dagbladen en tijdschriften. De recyclagedoelstellingen die in de 2 akkoorden zijn opgenomen bedragen 40% voor 1998, 55% voor 1999 en 70 % voor 2000.

Wat de resultaten betreft, is het eerste jaar dat in aanmerking moet worden genomen 2000, aangezien de ordonnantie van kracht is geworden in oktober '99. In totaal werd 35.934 ton papier/karton opgehaald door het GAN. Volgens de analyses van het BIM kan 81% van dit tonnage, ongeveer 29.000 ton, worden beschouwd als papier; de rest is karton en residu's.

Als we in overweging nemen dat de sectoren verklaard hebben 42.500 ton op de markt te hebben gebracht, kan het recyclagepercentage dus op 68 % worden geschat.

Dit percentage wordt elk jaar opnieuw berekend op basis van de aangiften van de ondernemingen.

Dit cijfer moet evenwel gerelativeerd worden, aangezien van de 28.200 ton die wordt ingezameld, een deel niet onder het toepassingsgebied van de ordonnantie valt (kantoorpapier, boeken, verkiezingsdrukwerk enz.).

2.2.2. De terugnameplicht

De Ordonnantie van 7 maart 1991 betreffende de preventie en het beheer van afvalstoffen, die werd gewijzigd door de Ordonnantie van 18 mei 2000 ("Ordonnantie over de afvalstoffen"), legt de wettelijke grondslag vast van de terugnameplicht en van de verplichting bepaalde doelstellingen te bereiken op het vlak van de valorisatie van afvalstoffen. Deze verplichtingen zijn voor rekening van de personen die verantwoordelijk zijn voor het afval

doordat ze, vanuit hun professionele activiteit, goederen, grondstoffen of producten op de markt hebben gebracht.

Over welk type van afvalstoffen het gaat, welke personen verantwoordelijk zijn voor dit afval en de manier waarop de verplichting moet worden vervuld, zijn factoren die zijn vastgelegd in het besluit dat de terugnameplicht oplegt voor bepaalde afvalsoorten met het oog op de valorisatie of de verwijdering ervan, die zal worden aangenomen in 2002.

De volgende categorieën van afval worden bedoeld door het besluit:

- gebruikte batterijen en accu's;
- afvalbanden;
- vervallen geneesmiddelen;
- afgedankte voertuigen;
- afval van elektrische of elektronische uitrustingen;
- gebruikte olie;
- voedingsoliën en -vetten
- fotografisch afval.

Het besluit legt verschillende verplichtingen op aan de ondernemingen die het product dat het afval genereert, in de handel brengen:

- de kleinhandelaar is verplicht om producten uit de afvalcategorie die overeenkomt met het product dat hij verkoopt, terug te nemen van de consumenten;
- de distributeur neemt dit afval op zijn kosten over;
- de producent of de invoerder is verplicht dit afval terug te nemen en te laten verwerken in overeenstemming met de doelstellingen die in dit besluit worden vastgelegd.

Er werd een doorgedreven overleg gevoerd met de twee andere Belgische Gewesten om een zo volledig mogelijke coherentie te behouden op het vlak van de beoogde afvalstromen, de doelstellingen die moeten worden bereikt en de termijnen die moeten worden gerespecteerd.

3. NUTTIGE TOEPASSING VAN HUISHOUDELIJK AFVAL

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

In het Plan 1998 - 2002 zijn onder meer opgenomen:

- de verbetering van de voorwaarden voor de selectieve afvalophaling en de uitbreiding tot het hele Gewest van de selectieve huis-aan-huisophaling van verpakkingen;
- het tot stand brengen van een dicht net van kleine gemeentelijke containerparken en van grote gewestelijke stortplaatsen voor groot huisvuil, groenafval, huishoudelijk chemisch afval en gesorteerd steengruis. Dit net zal bestaan uit :
 - een vijftiental kleine gemeentelijke containerparken voor afval van louter huishoudelijke oorsprong. Verpakkingsafval en recycleerbaar papier zullen eveneens worden aanvaard;
 - vier grote gewestelijke containerparken voor dezelfde afvalcategorieën, maar ook, tegen betaling en in beperkte hoeveelheid, voor afval van KMO en KMI en voor afval van renovatiewerken gebracht door gezinnen.
- de valorisatie van organisch afval van groenten, fruit en tuin (GFT). Het plan raamt het aandeel van het organisch afval in de huishoudelijke vuilniszak op 32% en beveelt de volgende acties voor het verwerken van deze afvalstroom aan:
 - ophalen van groenafval door vrijwillig aanbrenge;
 - seizoensgebonden huis-aan-huisophaling van groenafval;
 - aansporen tot thuiscompostering;

- invoeren, na het uitvoeren van pilotacties, van huis-aan-huisophalingen van organisch keuken- en tuinafval in bepaalde wijken;
- ophalen van dierkarkassen naar aanleiding van het "Feest van het schaap";
- aanmoedigen van gedecentraliseerde compostering
- de valorisatie van versleten kleding, textiel en lederwaren. Het Plan stelt dat de maandelijkse huis-aan-huisophaling, samen met een klein netwerk van inzamelhokjes, kan instaan voor de ophaling, het hergebruik en de recyclage door NGO's van bijna 20% van deze categorie van afval;
- inrichten van buurtsites voor het vrijwillig aanbrenge : glascontainers en groene plekjes;
- informatie over en sensibilisatie voor selectieve ophalingen;
- bestuderen van nieuwe wijzen van afvalverwerking. Het Plan schrijft het uitwerken voor van een verslag over het aanwenden van nieuwe methoden voor de afvalverwerking (zoals, onder meer; biomethanisatie, thermolyse,... enz.) en over de valorisatiemogelijkheden van secundaire grondstoffen .
- afvaltransport via waterwegen;
- intergewestelijke samenwerking;
- de bestrijding van het sluikestorten en van het onwettig uitvoeren van huishoudelijk afval;
- de hervorming van het fiscaal regime inzake huishoudelijk afval.

DE VERWEZENLIJINGEN

Ten aanzien van de sorteer- en recycleerdoelstellingen die voor het jaar 2002 werden vastgesteld, ziet de stand van zaken voor de ophaling van verpakkings- en papierafval er als volgt uit:

Ophaling van huishoudelijk afval

	Realisaties 1999 (%) (Ophaal-percentages per gesorteerde materiaalsoort)	Realisaties 2000 (%) (Ophaal-percentages per gesorteerde materiaalsoort) (1)	Realisaties 2001 (%) (Ophaal-percentages per gesorteerde materiaalsoort) (2)	Doelstellingen 2002 (%) (Recyclage-percentages)
• Verpakkingen	41	39,6	42,9	50
Papier	10	11,4	11,5	20
Karton	38	43,4	44,1	50
Glas	47	45,4	47,5	75
Plastic	24	14,7	16,9	20
Metaal, ijzerhoudend (3)	87	75,1	95	60
Metaal, aluminium	10	5,7	6,3	15
Multilagen	24	10,5	12,3	15
• Ander papier	44	48,9	50,1	75

(1) Berekeningen op basis van de cijfers van de hoeveelheden die het sorteercentrum in 2000 verlaten en de totale geschatte productie in 1999

(2) Berekeningen op basis van de cijfers van de hoeveelheden die het sorteercentrum in 2001 verlaten en de totale geschatte productie in 1999

(3) Blikjes, conserven en slakken

Deze tabel toont aan dat de ophaalpercentages niet op dezelfde manier vooruitgaan voor elke afvalstroom en in de verschillende jaren. Dit kan mogelijk worden verklaard door de methodologie van de ophaling en van de berekening van de gegevens aangezien een deel van de berekening gebaseerd is op ramingen (analyse van de vuilnisbakken).

Niettemin toont deze tabel dat het noodzakelijk is haalbare doelstellingen te formuleren, en dat deze doelstellingen waarschijnlijk moeten worden herzien in het kader van het volgende afvalplan.

3.1. De uitbreiding van de selectieve huis-aan-huis-ophalingen van verpakkingsafval en de verbetering van de voorwaarden voor de selectieve ophalingen

Sinds 16 november 1998 wordt er over het gehele Gewest eenmaal per week selectief opgehaald (de blauwe en de gele zakken).

De blauwe zakken (voor de verpakkingen) en de gele (voor papier/karton) worden éénmaal per week opgehaald. De grijze zakken worden tweemaal per week opgehaald.

De ophaalrondes worden in al de gemeenten op dezelfde wijze uitgevoerd (de selectieve ophaling gebeurt op de eerste of op de tweede dag van de ophaling van de grijze zakken).

■ Selectieve ophaling op de eerste ophaaldag van de grijze zakken in de gemeenten : Oudergem, Brussel (niet in NOH en Haren), Etterbeek, Ganshoren, Elsene, Jette, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, St-Pieters-Woluwe.

■ Selectieve ophaling op de tweede ophaaldag van de grijze zakken : Anderlecht, St-Agatha-Berchem, NOH en Haren, Evere, Vorst, Koekelberg, Molenbeek, Schaarbeek, St-Gillis, St-Joost, St-Lambrechts-Woluwe.

De recycleerbare verpakkingen worden opgehaald in blauwe zakken van 60 liter inhoud (60 cm x 90 cm). Papier en karton worden opgehaald in de gele zakken van 35 liter; in kisten en dozen of in toegebonden pakken.

De onderstaande tabel geeft het resultaat van de selectieve ophaling voor de twee laatste jaren:

Jaar	Blauwe zak (t/jaar)	Gele zak (t/jaar)
1997	5.974	15.573
1998	6.831	22.826
1999	12.144	33.107
2000	12.196	35.943
2001	11.491	37.244

3.2. Een net van kleine en grote containerparken

3.2.1. De gemeentelijke containerparken

Op dit moment worden er slechts 4 containerparken door het BIM gesubsidieerd. Ze zijn gelegen in Sint-Joost, Schaarbeek, Ukkel en Sint-Pieters-Woluwe. Er bestaan ook kleine containerparken of stortplaatsen (waarvan een aantal zonder vergunning).

De gemeentes Sint-Agatha-Berchem (in samenwerking met Koekelberg en Ganshoren) en Sint-Gillis hebben hun containerparkproject terzijde geschoven. De gemeenten Oudergem en Etterbeek overwegen de aanleg van een containerpark.

De gemeenten die (nog) geen containerpark hebben, roepen daarvoor de volgende redenen in: woningen te dicht bij de voorziene terreinen, te hoge aankooprij voor de terreinen en te hoge beheerskosten. Het Plan bepaalt echter dat de beheerskosten van het uitsluitend huishoudelijk afval (behalve afval van renovatiewerken) voor rekening komen van het Gewest. Deze bepaling van het Plan werd niet uitgevoerd.

3.2.2. De gewestelijke containerparken

Een tweede stortplaats zal tijdens het jaar 2003 worden geopend op de Bemptsite, dicht bij het gewestelijke sorteeren en recycleercentrum, in het zuidwesten van het Gewest.

Er werd begonnen met het zoeken naar beschikbare en geschikte ruimte voor de derde en de vierde stortplaats in het noordoosten en in het zuidoosten van het Gewest.

3.3. De valorisatie van organisch afval

3.3.1. De thuiscompostering

De thuiscompostering is een belangrijke factor van de afvalbeperking: het gaat in feite om recyclage aan huis. Het heeft dus betrekking op een afvalfractie die de gemeenschap niet voor haar rekening neemt (geen transport of verwerking). De thuiscompostering is een aanvulling bij de ophaling van groenafval: het heeft zowel betrekking op groenafval als op keukenafval. Het zorgt voor compost dat in de tuin kan worden gebruikt, zodat ook grootschalig gebruik van kunstmeststoffen kan worden vermeden. De eerste indicaties tonen aan dat tal van personen hierover informatie aanvragen. De thuiscompostering wordt overal beschouwd als een sleutel-

element van het afvalbeperkingsbeleid. Volgens verschillende enquêtes die werden uitgevoerd bij de Brusselse gezinnen (Dimarso 2000 en Sonecom 2000 en 2001, RDC 2001), "zegt" 6 tot 15% van de ondervraagde gezinnen (27.600 tot 69.000 gezinnen) zijn organisch afval te composteren. Het doel van het plan lijkt dus bereikt en zelfs overtroffen.

In het Brussels Gewest varieert de raming van de totale hoeveelheid organisch afval die elk jaar wordt gecomposteerd, respectievelijk volgens de meest pessimistische hypothese (6% van de gezinnen composteert en 45 kg wordt gecomposteerd per gezinnen) tot de meest optimistische (15% en 82,5 kg), van 2.608 ton tot 11.954 ton (gemiddeld = 7.281 ton/jaar).

3.3.1.1. Het netwerk van compostmeesters

Aangezien niet alles in de brochures staat, werden vrijwilligers opgeleid in de composteertechnieken. Het BIM, in nauwe samenwerking met de gemeenten, organiseert een gratis opleiding, en in ruil verbinden deze compostmeesters zich ertoe, in teams per gemeente, een beetje van hun vrije tijd op te offeren om de compostering te promoten bij hun familie, vrienden en kennissen. Het BIM heeft het geven van deze opleidingen toevertrouwd aan het "Comité Jean Pain", samen met de vzw "Bon...jour sourire".

De 150 eerste compostmeesters ontvingen hun diploma begin 2000. In 2001 volgden er 74, waarvan compostmeesters die parkwachters zijn of tuiniers bij het BIM en die dus ook de bevolking kunnen informeren. In 2002 kwam er nog een vijftigtal bij. Er werden ook aanvullende opleidingen georganiseerd (over acties in de scholen bijvoorbeeld).

De gemeentebesturen zijn een bevoorrechte partner van dit netwerk. De compostmeesters zijn immers ingedeeld in 13 gemeentelijke teams (Anderlecht, Oudergem, Sint-Agatha-Berchem, Brussel-Stad, Evere, Vorst, Jette, Molenbeek, Sint-Joost, Schaarbeek, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde en Sint-Lambrechts-Woluwe). Elk van deze gemeenten (behalve Anderlecht) stelt een gemeentelijke coördinator ter beschikking van de compostmeesters en beschikt over verschillende demonstratiesites waar de verschillende composteertechnieken worden voorgesteld. Deze sites staan open voor de Brusselaars zodat hen concreet kan worden getoond hoe compost eruit ziet, en zodat komaf kan worden gemaakt met hun "vooroordelen" (geurhinder, ongedierte, moeilijkheden enz.). De frequentie van de permanentie van de compostmeesters verschilt van de ene gemeente tegen de andere (van 1 tot 4 keer per maand).

Wat het partnerschap met de tuinbouwers en beheerders van moestuintjes betreft, werd een oproep gedaan tot hen in een eerste fase bij de rekrutering van de compostmeesters en in een tweede fase bij de laatste

oproep tot indiening van projecten. Zo bezitten de meeste opgeleide compostmeesters in Jette, bijvoorbeeld, een moestuin.

Om deze compostmeesters een gezicht te geven, wordt een driemaandelijks verbindingsbrief gewijd aan hun werk: "Actie compost". In 2001 werd een organisatie in het leven geroepen om dit netwerk te coördineren en te stimuleren: Inter-Compost, gecoördineerd door Inter-Environnement Bruxelles, met de medewerking van de BRAL en het Comité Jean Pain.

3.3.1.2. De informatieacties en de communicatiecampagnes inzake de promotie van de thuis- en de wijkcompostering

De acties van de compostmeesters zijn uiteenlopend: permanenties op de demonstratiesites, infostands tijdens beurzen, rommelmarkten of andere evenementen, promotie van compostering in de scholen, coördinatie of "peterschap" van de collectieve composteringsprojecten, informatieavonden voor de bevolking, deelname aan de activiteiten van het Gewest (milieufeest, actie "open tuinen", informatiestand en demonstratie), informatieacties op het niveau van de winkels met composteringmateriaal enz. De enquête van Sonecom 2001 toont aan dat 26,6% van de bevolking al heeft horen spreken over compostmeesters en dat 5,3% al eens het advies heeft ingewonnen van een compostmeester.

Elk jaar ontvangen de compostmeesters de Brusselaars in hun tuin om uitleg te geven over compostering (opentuinweekend).

In 2000 stelden 14 compostmeesters hun tuin open voor in totaal 300 bezoekers.

In 2001 stelden 36 compostmeesters hun tuin open voor in totaal meer dan 1000 bezoekers.

In 2002 openden 49 sites hun poort voor iets minder dan 700 bezoekers.

Van 1998 tot 2001 deed het BIM jaarlijks een oproep tot indiening van projecten voor de beperking van afval, die gericht was tot de verenigingswereld en de gemeenten. Van de geselecteerde projecten hadden verschillende de compostering als thema. Vanaf 1999, toen de eerste opleidingen tot compostmeester werden gegeven, had de grote meerderheid van de projecten betrekking op de compostmeesters die op die manier profiteerden van hun opleiding en dus van hun scholing en ervaring om andere Brusselaars er mee van te laten profiteren. Verschillende van deze projecten hebben het weten mogelijk te maken een verenigingsnetwerk op te bouwen van partners die een tussenschakel vormen voor enerzijds onze acties op het terrein, en anderzijds de promotie van de compostering in het algemeen. De meeste van deze projecten hebben een vervolg gekregen, zelfs na de financiële steun van het BIM. Om maar

één voorbeeld te geven: het project van de JST (de Jonge Schaarbekenaren aan het Werk), dat met name in zijn opleiding tot tuinier een composteringsmodule had, heeft andere projecten van dit type meegebracht, want alle Brusselse plaatselijke missies hebben vervolgens hetzelfde gedaan.

De gerealiseerde projecten:

■ Enquête over de composteerders (1998). De BRAL (Brusselse Raad voor het Leefmilieu) heeft in 1998 een enquête gedaan bij 243 Brusselse gezinnen die in 1993 een compostbak hadden gekocht die gesubsidieerd was door een gemeente (Brussel-Stad, Molenbeek en Sint-Joost).

■ Sensibilisering voor de compostering op schaal van een wijk

- ➔ In Helmet, door het wijkcomité Helmet.
- ➔ In Schaarbeek, door de vzw Jonge Schaarbekenaren aan het Werk (Jeunes Schaarbeekois au Travail - JST).

■ Sensibilisering voor collectieve compostering

- ➔ Wijkcompostering in Ukkel, initiatief van het buurtcomité Tillens-Rosendael: 2.267 kg organisch afval werd gecomposteerd op vijf maanden tijd door 38 gezinnen
- ➔ Compostering voor een heel appartementsgebouw, door Noorderzon, een initiatief van de gemeente Schaarbeek
- ➔ Collectieve compostering in Vorst, een initiatief van de vzw "Burgers tegen afvalverbranding", gevoerd in drie gebouwen in de buurt van de tuinstad Messidor

Aan de andere kant hebben verschillende compostmeesters sensibiliseringsprojecten voor compostering uitgewerkt voor scholen, met name die van hun kinderen. Deze projecten zijn gevarieerd, maar vaak uitgewerkt rond het op poten zetten, binnen de terreinen van de school, van een collectieve compostering en soms van een moestuin waarin het geproduceerde compost kan worden gebruikt, in samenwerking met verschillende leerkrachten en klassen van leerlingen. We tellen ten minste zes projecten van deze aard.

3.3.1.3. De demonstratiesites in de parken

Het plan voorzag een demonstratiesite in het Woluwepark. Uiteindelijk werd op het niveau van de groene ruimten van het BIM voorzien er meer te realiseren. Tuinmannen en parkwachters van het BIM werden, op vrijwillige basis, opgeleid voor deze taak. Zo werden in 2001, in verschillende gewestelijke parken die worden beheerd door het BIM, demonstratiesites (verschillende types van compostbakken met een omheining

eromheen) aangelegd die geen inzamelplaatsen zijn voor groen afval. Deze sites zijn op dit moment nog niet operationeel, behalve die van het Scheutbos.

3.3.2. De inzameling van groenafval

Sinds 1995 gaat het GAN in het begin van de maand januari van deur tot deur om kerstbomen op te halen. Vanaf mei 2002 wordt het groenafval aan huis opgehaald. Het gewestelijke composteringscentrum, op de Bemptsite, werd geopend in oktober 2001.

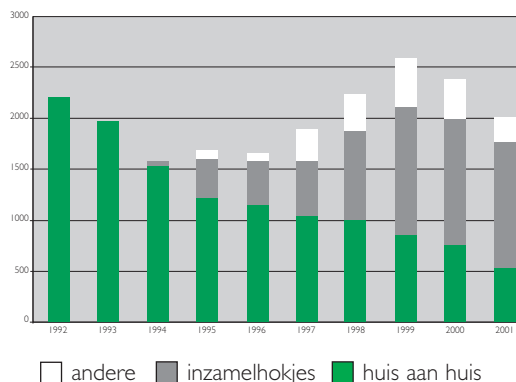
3.3.3. De inzameling van schaaparkassen

Sinds 1997 heeft het GAN een netwerk van containers ingevoerd voor het "Feest van het schaaap", in samenwerking met verschillende gemeenten.

3.4. De nuttige toepassing van versleten kleding, textiel en lederwaren

Een omvangrijk deel van de opgehaalde afvalstroom is bestemd voor hergebruik. Deze operatie heeft dus echt effect op het vlak van de afvalpreventie. Daarom werden ook de acties ter bevordering van het hergebruik opgenomen in het programma voor afvalbeperking, zoals omschreven in hoofdstuk 1. In 2001 werd 2.600 ton textiel opgehaald, waarvan 30% via de huis-aan-huisophalingen.

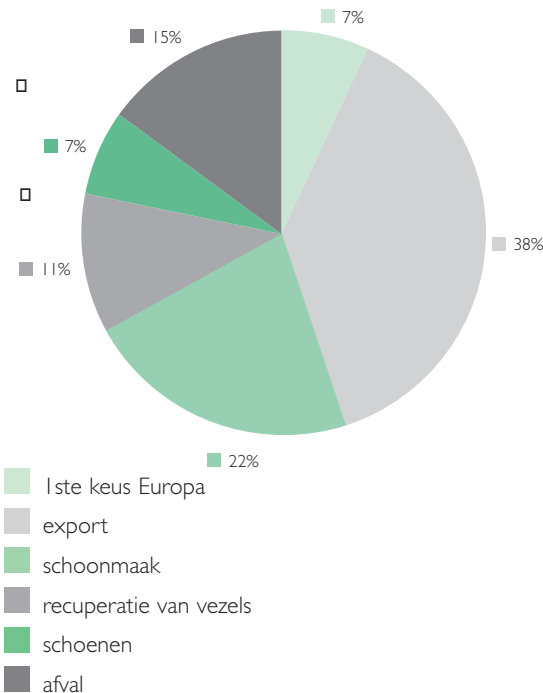
Evolutie van de textielophalingen

Dit textiel is voor 57 % herbruikbaar, ofwel als kleding in Europa (1ste keus), ofwel buiten de Europese Unie (landen in het oosten, Azië, Afrika). 22% van het ingezamelde textiel wordt gerecycleerd als schoonmaakdoeken bijvoorbeeld, voor de industrie. 11% van het textiel wordt gerecycleerd om de vezels (wol) te recupereren. 7 % van het "textiel" bestaat uit schoenen en lederwaren waarnaar een grote vraag bestaat. Slechts 15% van het ingezamelde textiel wordt afgevoerd als afval. We

merken op dat de kwaliteit van het weggegeven textiel daalt. In 1998 moest slechts 10% van het ingezamelde textiel als afval worden verwijderd.

Gebruik van het ingezamelde textiel

3.5. Het inrichten van buurtsites voor het vrijwillig aanbrengen: glascontainers en groene plekje

Eind 2001 bestond het net van glascontainers uit 512 eenheden, als volgt verdeeld:

Anderlecht	33	Koekelberg	10
Ouderghem	22	Molenbeek	33
Berchem	15	Schaarbeek	48
Brussel	79	St-Gilles	14
Etterbeek	24	Sint-Joost	12
Evere	29	Ukkel	26
Vorst	22	SLW	47
Ganshoren	19	Watermaal	13
Elsene	22	SPW	12
Jette	32		

Jaar	Glasbollen (t/jaar)
1997	7.573
1998	7.805
1999	9.276
2000	9.100
2001	9.457

3.6. Informatie over en sensibilisering voor selectieve ophalingen

Het GAN sensibiliseert de bevolking voor het sorteren via brochures en persartikels. Een infobus komt naar markten, bezoekt scholen, ... enz.

Een tweetalige sorteergids en "De gazet van Louis" werden huis-aan-huis bedeed. De sorteergids bestaat nu in 8 talen (Frans, Nederlands, Duits, Engels, Arabisch, Turks, Spaans, Portugees).

Deze documenten, de tarieven op het containerpark, de adressen en de data voor de ophalingen van huishoudelijk chemisch afval op de vaste en mobiele groene plekjes zijn ter beschikking in sommige gemeentebesturen, in de infobus en op aanvraag.

3.7. Het bestuderen van de nieuwe wijzen van afvalverwerking

In het kader van de studies die werden gevoerd over het beheer van bepaalde stromen van niet-huishoudelijk afval (zie hoofdstuk 5), heeft het BIM documentatiemateriaal verzameld over de nieuwe afvalverwerkingsprocedures.

3.8. Het afvaltransport via waterwegen

Sinds januari 1999 worden de verbrandingslakken per boot naar Nederland vervoerd. De verbinding tussen de verbrandingsoven en de laadplaats gebeurt voorlopig langs de weg.

De lakken worden naar Nederland vervoerd en daar verwerkt in een recycleerinstallatie die producten voor de wegenbouw aflevert.

3.9. De intergewestelijke samenwerking

Bij de uitvoering van het beleid gericht op valorisatie of verwijdering van huishoudelijk afval dient men rekening te houden met logistieke moeilijkheden en dient men te beschikken over passende inrichtingen en installaties. Gelet op de geografische kenmerken van het Brussels Gewest is het verzekeren van intergewestelijke samenwerking van het grootste belang voor het welslagen van het gevoerde afvalbeleid.

De Ministers van Leefmilieu van de 3 Gewesten hebben beslist tot de oprichting van een werkgroep voor het bevorderen van de samenwerking op dit vlak.

In april 2000 hebben de 3 Ministers van Leefmilieu een protocol van globaal akkoord voor samenwerking op het vlak van het leefmilieu ondertekend.

3.10. Het bestrijden van het sluikestorten en van het onwettig invoeren van huishoudelijk afval

Het Gewest krijgt steeds meer te maken met onwettige invoer van huishoudelijk afval. Deze toestanden zijn misschien te wijten aan de taksen en heffingen die door de andere Gewesten worden opgelegd, met een belangrijke financiële druk tot gevolg, en aan de ophaalvoorwaarden in deze Gewesten die moeilijk door hun bevolking toegepast worden.

Het Gewest heeft eigen regelgevende teksten aangenomen die het GAN moeten in staat stellen het onwettig storten te bekampen. Het gaat om de Ordonnanties van 18 december 1997 en van 27 maart 1999.

Momenteel zijn er 10 agenten van het GAN beëdigd.

In 1999 werden 177 PV opgesteld. In 2000 heeft het GAN 842 dossiers geopend. Dit aantal was 1.372 in 2001 en 1.083 van 1 januari tot 11 september 2002.

De samenwerking met het Parket is zeer vlot geworden. Ongeveer 2.300 gevallen waren het voorwerp van een administratieve boete, bovenop de kosten voor ambts-halve verwijdering.

3.11. De hervorming van het fiscaal regime inzake huishoudelijk afval

Uit ervaringen elders blijkt dat het invoeren van een fiscaal regime dat rekening houdt met de hoeveelheid geproduceerd afval, de grotere deelname van de bevolking aan het sorteren en recycleren bevordert (voor zover het gesorteerde afval aan een lager percentage wordt belast) en dat dit zelf kan zorgen voor een gevoelige daling van de afvalproductie.

Het BIM heeft denkwerk verricht om de belangrijkste aspecten te identificeren waarmee rekening moet worden gehouden voor het bepalen van de voorwaarden voor het invoeren van een heffing die proportioneel oploopt met het volume aan geproduceerde afval. Het gaat onder meer om de volgende elementen :

- gelijkaardige projecten en ervaringen uit andere Gewesten of andere landen;

- de wijze van verdelen van de zakken;
- de problematiek in en van de appartementsgebouwen;
- het aantal en de afmeting van de zakken;
- het bedrag van de heffing;
- de nodige wijzigingen aan de huidige inningswijze van de gewesttaks;
- de communicatie;
- de middelen om de ongewenste effecten te bestrijden;
- de planning van de diverse stappen;
- de oplossingen voor het gelijkgesteld afval;

3.12. De selectieve afvalophaling in de openbare ruimten

Nu zijn de openbare ruimten enkel uitgerust met gewone vuilbakken. In samenhang met de selectieve ophaling van verpakkingen dient men ook in al de openbare ruimten de mogelijkheid van gescheiden ophaling aan te bieden..

Op termijn zal deze selectieve ophaling in de gewestelijke parken ingevoerd worden.

4.

BEHEER VAN AFVAL DAT DE OPENBARE NETHEID IN HET GEDRANG BRENGT

Het Gewestelijke Reinheidsplan werd op 11 maart 1999 goedgekeurd door de Regering. De uitvoering ervan wordt over vier tot vijf jaren gespreid. In oktober 2001 werd een Rondzendbrief van de Minister "over de rol van de gemeenten in de bestrafing van milieuvuilende feiten" gericht tot de burgemeesters van de 19 gemeenten van het Gewest, om de bevoegdheden van het Gewest enerzijds en van de gemeenten anderzijds te verduidelijken.

5. NUTTIGE TOEPASSING EN VERWIJDERING VAN NIET-HUISHOUDELIJK AFVAL ONDER MILIEUVRIENDELIJKE OMSTANDIGHEDEN

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

In het Plan wordt de verwerking van het niet-huishoudelijk afval op twee verschillende wijzen voorzien : per sector en per afvalsoort. Ook worden de algemene werkingsvoorwaarden nader bepaald.

De sectorale benadering spitst zich toe op de volgende sectoren : de scholen, de kantoren, de bouw- en sloopwerken, de gezondheidszorg en de HORECA.

Daarnaast werd voor een aantal afvalsoorten een specifieke verwerkingswijze opgenomen in het Plan, namelijk voor slib, voor gevaarlijk afval, voor slakken, voor dierlijk afval en voor afval van de Rijnvaart en de binnenvaart.

DE VERWEZENLIJINGEN

5.1. De sectorale benadering

5.1.1. Afval van scholen

De onderwijsinstellingen bieden een bijzonder geschikte omgeving voor het sensibiliseren van de gezinnen, de huidige actoren in onze samenleving, en van de jongeren, de toekomstige actoren in het Brusselse sociale weefsel. Acties in de scholen zijn dus uiteraard prioritair indien men de wijze van afvalbeheer en het consumptiepatroon van de bevolking wil veranderen. Belangrijk is ook dat de regelingen voor het sorteren van afval reeds in de scholen verduidelijkt en aangeleerd worden. De acties uit het afvalbeperkingsprogramma die zich tot de scholen richten, werden omschreven in hoofdstuk 1.

Voor de scholen werd er in juli 1997 een nieuwe tarievenregeling ingevoerd (die werd gewijzigd op 15.11.2001, met name door de invoering van de euro). Het GAN stelt aan de scholen voor om hun afval gratis op te halen op voorwaarde dat ze zich verbinden tot sorteren. Het Agentschap controleert of de scholen inderdaad hun afval sorteren, want dat is de voorwaarde voor de gratis ophaling. De nodige containers voor het sorteren worden gratis geleverd. Op aanvraag organiseert het GAN ook animaties in scholen die hun afval sorteren.

5.1.2. Kantoorafval

De acties op het vlak van preventie en beheer van kantoorafval werden opgenomen in het "Charter en label

van de eco-dynamische onderneming", zoals beschreven in hoofdstuk 1. Door deze acties op vrijwillige basis hebben meer dan 240 organismen de stap gezet naar een nieuwe verbruikslogica en een beter afvalbeheer.

Daar de tertiaire sector overwegend aanwezig is in het Brussels Gewest voorziet het Plan, naast deze acties op vrijwillige basis, ook de invoering van een wettelijke verplichting tot sorteren van het afval in vier fracties (recycleerbare verpakking, papier, gevaarlijk afval en restfractie).

Dit voorschrift moet nog worden uitgevoerd, maar de tarieven van het GAN werden wel aangepast om de kantoren meer tot sorteren aan te zetten. Door het Besluit van 15 november 2001 worden kortingen toegestaan in het geval het afval wordt gesorteerd. Deze kortingen worden periodisch vastgelegd op basis van de marktwaarde van de recycleerbare grondstoffen en zijn afhankelijk van de aard, de hoeveelheid, de kwaliteit en de verpakkingwijze van het gesorteerde afval. Alle containers voor de selectieve ophalingen worden gratis ter beschikking gesteld van de abonnees die een aanvraag indienen.

5.1.3. Bouw- en sloopafval

Een steeds groter wordend deel van het bouw- en sloopafval wordt gerecycleerd. Het gaat dan wel hoofdzakelijk om de steen- en zandachtige fractie van dit afval. Door het Besluit van 16 maart 1995 werd deze verplichting tot recyclage ingevoerd, onder voorbehoud dat de markt de gerecycleerde bouwmaterialen voldoende kan verwerken.

Om het sorteren op de bouwplaats zelf te bevorderen, voor recyclage of voor rechtstreeks hergebruik van sommige afvalsoorten als ophoging, heeft het BIM een herdruk uitgegeven van de "Gids voor het beheer van bouw- en sloopafval". De eerste editie kwam uit in 1995 en in deze tweede uitgave werd uiteraard rekening gehouden met de sindsdien aangenomen nieuwe wetgevingen en werd de geactualiseerde kostprijs vermeld van de verwijdering en valorisatie van de diverse afvalfracties die door bouw- en sloopplaatsen geproduceerd worden. Men kan vaststellen dat de kostprijzen voor het storten en voor het verbranden sterk zijn gestegen sinds 1995, daar waar de kosten voor valorisatie omzeggens ongewijzigd zijn gebleven. Deze beide vaststellingen bewijzen dat de sorteer- en valorisatie-inspanningen nu nog lonender zijn dan in 1995. Door deze tweede uitgave wordt de rol van deze Gids als hulpmiddel bij de

sensibilisatie voor het sorteren en recycleren van bouwplaatsafval nog verder versterkt.

De Ministeriële Omzendbrief van 9 mei 1995 over de mogelijkheden om gerecycleerde bouwmaterialen te gebruiken op werven waarvan de overheid bouwheer is, werd opgenomen in het modelbestek Type 150, nu herbenoemd als Typebestek 2000. Er werd een hoofdstuk aan toegevoegd over het verwijderen van puin en het recycleren van bouwmaterialen. Het Typebestek 2000 werd in juni 1999 door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering goedgekeurd en dient vanaf 1 september 1999 nageleefd te worden.

5.1.4. Bijzondere afvalstoffen van activiteiten in de gezondheidszorg

Dit onderwerp werd in het bijzonder behandeld in het eerste Plan voor Preventie en Beheer van Afvalstoffen van het Gewest. De actie beoogde de sortering van risicoafval (m.a.w. "specifiek" afval van de gezondheidszorg), het opleggen van een beheerswijze voor dit afval en van een manier om het op milieu- en gezondheidsvriendelijke wijze af te voeren. Het Gewest heeft een juridisch kader gecreëerd voor het afval uit de gezondheidszorg, het gevaarlijk afval en het recyclebaar afval. De actie was hoofdzakelijk gericht tot de ziekenhuizen die grote afvalproducenten zijn. Voor de andere producenten, de rust- en verzorgingstehuizen, de artsen die in een privé-kabinet of thuis werken, was het juridisch kader hetzelfde, maar slechts weinig informatieacties waren tot hen gericht. Deze sector was slecht gekend wat het geproduceerde afval betreft.

Het tweede afvalplan legde de nadruk op de verwerkingsmethoden, en gaf de voorkeur aan de ontsmetting van afval in de plaats van de verbranding in specifieke installaties. Voor de kleine producenten voorzag het plan een wijziging van de wetgeving teneinde de bestaande filières wettelijk of beter aangepast te maken (verwijdering via een ziekenhuis, terugname door de leverancier).

5.1.4.1. De afvalhoeveelheden van de gezondheidszorgsector

Alle ziekenhuizen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest samen produceerden in 2001: 15.280 ton afval waarvan:

- 10 % bijzonder afval,
- 73 % verbrand niet-bijzonder afval,
- 15 % gevaloriseerd afval (papier; karton, ...)
- 2 % gevaarlijk afval.

Het aandeel van de algemene en universitaire ziekenhuizen in het door de ziekenhuizen geproduceerd afval van activiteiten in de gezondheidszorg bedraagt:

- 85 % van de totale hoeveelheid afval
- 99 % van het bijzondere afval.

In de geriatrische en psychiatrische ziekenhuizen ligt de productie van bijzonder afval zeer laag (19 ton/jaar) en de totale hoeveelheid afval van activiteiten in de gezondheidszorg maakt slechts 15% uit van de totale hoeveelheid afval die wordt geproduceerd door de ziekenhuizen in het BHG.

5.1.4.2. Evolutie van de afvalhoeveelheden van activiteiten in de gezondheidszorg die worden geproduceerd door de algemene en universitaire ziekenhuizen.^(*)

	1992		1994		1995		2000		2001	
	ton/jaar	kg/dag/bed	ton/jaar	kg/dag/bed	ton/jaar	kg/dag/bed	ton/jaar	kg/dag/bed	ton/jaar	kg/dag/bed
Algemene en universitaire ziekenhuizen										
Bijzonder afval	1 473	-	1 375	-	1 093	-	1 436	0,7	1 535	0,8
Niet-bijzonder afval	9 034	-	10 617	-	10 722	-	11 142	6,2	11 497	6,5
Verbrand afval	-	-	10 079	-	8 487	-	9 152	5,0	9 339	5,2
Gevaarlijk afval	-	-	330	0,2	575	0,3	279	0,1	231	0,1
Gevaloriseerd afval (papier; karton,...)	-	-	209	0,1	1 660	0,8	1 676	1,0	1 901	1,1
Radioactief afval	-	-	-	-	-	-	34	0,02	26	0,02
Psychiatrische en geriatrische ziekenhuizen										
Bijzonder afval	-	-	-	-	-	-	20	0,02	19	0,02
Niet-bijzonder afval	-	-	-	-	-	-	2 014	2,59	2 229	2,84
Verbrand afval	-	-	-	-	-	-	1 722	2,21	1 769	2,26
Gevaarlijk afval	-	-	-	-	-	-	13	0,02	16	0,02
Gevaloriseerd afval (papier; karton,...)	-	-	-	-	-	-	279	0,37	444	0,56
Radioactief afval	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0
Totaal bijzonder afval	1 473	-	1 375	-	1 093	-	1 455	0,7	1 554	0,8
Totaal niet-bijzonder afval	9 034	-	10 617	-	10 722	-	13 156	8,8	13 726	9,3
Totaal afval gezondheidszorg	10 507	-	11 992	-	11 815	-	14 611	9,5	15 280	10,1

^(*)Geen representatieve cijfers voor de andere producenten in 1992 en in 1995.

De totale productie is stabiel gebleven, gezien het feit dat in 2000 en 2001 het in de psychiatrische en geriatrische ziekenhuizen geproduceerde afval werd meegeteld. De hoeveelheden van het bijzonder afval zijn eveneens stabiel gebleven, behalve in 1995 waarvoor een aanzienlijke daling kan worden vastgesteld (invoering van sortering en van de wetgeving). De afvalhoeveelheden die worden gevaloriseerd, zijn gestegen dankzij een verbetering van de sortering in de ziekenhuizen.

5.1.4.3. Bijzondere afvalstoffen geproduceerd op verspreide wijze

Er werd een specifiek onderzoek gedaan om te beoordelen welke hoeveelheden bijzonder afval worden geproduceerd door de rust- en verzorgingstehuizen en door de huisartsen, de thuisverplegers, de tandartsen, de dierenartsen, de diabetici enz.

5.1.4.3.1. De rust- en verzorgingstehuizen en de rusthuizen.

In de rusthuizen (RH) en de rust- en verzorgingstehuizen (RH/RVT) wordt minder verzorgingsafval geproduceerd.

Alle RH's en RH/RVT's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest samen hebben in 2001 6.434 ton afval geproduceerd, waarvan:

- 0,2 % bijzonder afval,
- 42 % organisch afval,
- 39 % incontinentieafval (luiers)
- 18,8 % verbrand afval (andere).

De rust- en verzorgingstehuizen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest produceren in totaal nauwelijks 7,7 ton/jaar. Dit is minder dan 0,1% van de totale hoeveelheid bijzonder afval die wordt geproduceerd in het Gewest. Wanneer zieken besmettelijk zijn, worden ze immers naar een ziekenhuis overgebracht. De rust- en verzorgingstehuizen verlenen gemiddeld onderdak aan 1,5 besmettelijke patiënten per jaar en per instelling gedurende een periode van 45 dagen. Het gaat dus om een PLAATSELJKE productie van bijzonder afval. De rest van het bijzonder afval bestaat vooral uit prikkende en snijdende voorwerpen. Dergelijke afvalstoffen worden het hele jaar door regelmatig geproduceerd.

Hoewel de meeste rust- en verzorgingstehuizen en rusthuizen specifieke containers gebruiken voor de bijzondere voorwerpen, doen de meeste onder hen echter nog geen beroep op een erkende ophaler voor bijzonder afval van activiteiten in de gezondheidszorg.

De situatie voor het gevaarlijk afval is identiek: de rusthuizen hebben een slechte kennis van het gevaarlijk afval (thermometers, TL-lampen, bepaalde spuitbussen, inktcassettes van printers enz.).

Aan de andere kant is er een specifieke afvalstroom die iets groter is in hoeveelheid: de luiers. Elk jaar wordt ongeveer 2500 ton luiers geproduceerd.

5.1.4.3.2. De andere kleine producenten

Het gaat om verplegers, tandartsen, artsen, dierenartsen, diabetici die zich thuis verzorgen enz. Ook hier vormen de prikkende en snijdende voorwerpen het enige bijzondere afval dat in aanmerking wordt genomen. De geproduceerde hoeveelheden zijn zeer gering: slechts 8 ton/jaar, minder dan 1% van de totale hoeveelheid afval die in Brussel wordt geproduceerd. Aan de andere kant gebruikt een groot deel van de huisartsen specifieke containers voor prikkende en snijdende voorwerpen. Deze containers worden opgehaald door de laboratoria voor medische analyses die dagelijks langskomen, ofwel brengt de huisarts ze naar het ziekenhuis waarmee hij samenwerkt.

Tot besluit kunnen we dus stellen dat de ophaaldiensten opgericht door de economische operatoren niet tegemoet blijken te komen aan de behoeften van deze gezondheidszorgbeoefenaars die op verspreide wijze afval produceren, en bovendien zijn ze zeer duur. Om meer synergie te doen ontstaan tussen de actoren uit de medische wereld en om het ontstaan van beter geschikte diensten te bevorderen, schrijft het Plan de aanpassing van de reglementen aan de werkelijk bestaande toestand voor, vooral inzake ophaling en vervoer van dit soort bijzondere afval.

Om een aanpassing aan de realiteit op het terrein mogelijk te maken van de wetgeving betreffende de erkenning van de ophalers en verwerkers van gevaarlijk afval, waaronder het bijzonder afval, was een wijziging nodig van de Ordonnantie betreffende de milieuvergunningen. Hiervoor werd op 6 december 2001 een Ordonnantie aangenomen die verschillende wijzigingen aanbracht aan de milieuvergunningen, en die de wettelijke grondslag vormt voor de registratieprocedure.

5.1.4.4. Bijzondere afvalstoffen geproduceerd door de thuiszorg

De verzorging van zieken die thuis wonen veroorzaakt eveneens bijzondere afvalstoffen. Er bestaat geen enkele dienst die dit soort afval ophaalt en verwijdert.

De ophaling van privaat gebruikte spuiten en naalden gebeurt echter wel via de mobiele groene plekjes. De vooraf ontsmette spuiten moeten in een gesloten houder worden afgegeven.

5.1.4.5. De verwijderingscentra voor afval van activiteiten in de gezondheidszorg

Het Erasmusziekenhuis heeft geen project ingediend voor de installatie van een ontsmettingscentrum voor afval van de gezondheidszorg. Aan de andere kant werd de verbrandingsinstallatie voor bijzonder afval, die gelegen is op het terrein van en wordt beheerd door de Cliniques Universitaires Saint-Luc, stilgelegd op 20 november 1997. De oven werd vervangen door een

ontsmettingscentrum voor afval van de gezondheidszorg die ter beschikking staat van alle Brusselse ziekenhuizen die er een beroep op willen doen. Het bijzonder afval wordt dus ontsmet, verbrijzeld en vervolgens buiten het Gewest verbrand. De verbrandingsoven van het Brussels Gewest heeft geen vergunning voor de verbranding van ontsmet ziekenhuisafval en doordat er geen rechtstreekse stortbak is voor het afval en om alle problemen te vermijden, werd het niet opportuun geacht een vergunning toe te staan voor de verbranding van deze afvalcategorie.

5.1.5. Afval uit de horecasector

Een onderzoek naar de afvalsituatie in de professionele keukens in het Brussels Gewest werd in 1998 aangevat en in juli 1999 beëindigd. Deze studie geeft een beschrijving van de sector en van de huidige handelwijzen inzake ophaling en verwijdering van afval geproduceerd door professionele keukens, evenals een ruwe raming van de totale hoeveelheid afval. Deze raming werd uitgevoerd op basis van de antwoorden op een vragenlijst, op basis van monsternamen en op basis van gegevens verstrekt door de belangrijkste ketens (althans voor wat fastfood betreft).

Het totale afvalgewicht werd aldus op 57.650 ton per jaar geraamd, waarvan er 75 % door de restaurants wordt geproduceerd. De studie geeft ook ramingen per subsector (restaurants, hotels met restaurant, traiteurs, privé-kantines, scholen, overheidskantines en fastfood) en per fractie (organisch afval, verpakkingen, restfractie, papier/karton en glas). De restaurants produceren 82,1 % van het totale volume organisch afval geproduceerd door professionele keukens.

Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat organisch afval, na vetten en oliën ervaren wordt als het moeilijkst te sorteren. De keukenuitbaters die wel reeds sorteren zijn echter snel van mening veranderd: sorteren van organisch afval stelt geen problemen voor zover men over voldoende plaats beschikt. Met dit laatste voorbehoud zou een afzonderlijke ophaling heel goed aanvaard worden.

Deze afzonderlijke ophaling kan echter pas georganiseerd worden indien er een infrastructuur bestaat die organisch afval kan verwerken. Een oplossing moet gezocht worden, in samenwerking met de andere Gewesten.

5.2. De benadering per afvaltype

5.2.1. Slib

Het BIM heeft een analyse uitgevoerd van de problematiek van het slib. Deze studie geeft de situatie weer van elk type van slib: de productie, de hoeveelheden, de

kenmerken, het statuut (al dan niet gevaarlijk), de reglementering en de verplichtingen, de verantwoordelijkheid en de huidige verwerking. De verschillende types van slib die op die manier werden geïdentificeerd, zijn: het slib van de straatkolken, het slib van de rioleringen (secundair rioleringsnet), het slib van de hoofdriool, het slib van de stormbekkens van de hoofdriool, het reinigings- en baggerslib van het kanaal, het bagger- en reinigingslib van de wateroppervlakken, het slib van waterzuiveringsstations, het slib van septische putten en het slib van privé-riolen.

Op basis van deze analyse zal een besluit worden opgesteld betreffende het slibbeheer, waarin de voorwaarden worden uiteengezet voor het reinigen, het opvangen, het bezinken, het transport en de bestemming van het slib.

Het exploitatiebesluit van het Waterzuiveringsstation Zuid voorziet de verbranding van het slib. De normen die moeten worden toegepast, zijn die van de Europese richtlijn. De slibverbrandingsinstallatie is op dit moment nog niet opgestart. In afwachting wordt het slib gestort.

Voor het Waterzuiveringsstation Noord verbiedt het bestek van de offerteaanvraag van het BUV verbranding. Het project voorziet een natte oxidatie van het slib. Op dit moment is dit project in de fase van de effectenstudie.

5.2.2. Gevaarlijk afval

Voor wat het gevaarlijk afval in het algemeen betreft, werd de verwarring die heerste tussen de (indicatieve) lijst van gevaarlijke afvalstoffen, zoals bepaald door het besluit van 9 mei 1996, en de definitie van gevaarlijke afvalstoffen in uitvoering van de Ordonnantie van 1991 inzake afvalstoffen, weggewerkt door het aannemen van de Ordonnantie van 18 mei 2000 tot wijziging van de Afvalordonnantie uit 1991. Deze Ordonnantie bepaalt dat de definities van afval en gevaarlijk afval zullen worden vastgelegd in een lijst. De Europese Beslissing 2000/532/CE tot vaststelling van een lijst van afvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen werd overgenomen door het Brussels Gewest op 1 januari 2002.

Er bestaan momenteel twee bronnen van statistische gegevens over de hoeveelheid gevaarlijk afval dat in het Brussels Gewest wordt geproduceerd: het afvalregister dat door de erkende ophalers van gevaarlijk afval moet worden bijgehouden en waarover er trimestrieel een verklaring moet worden ingediend en anderzijds de maandelijkse verklaringen aan de Inspectie door diezelfde ophalers. Beide bronnen steunen dus op verklaringen die betrekking hebben op het beheer van gevaarlijke afvalstoffen..

Het afvalregister komt voor 2000 aan een totale, in het Brussels Gewest beheerde hoeveelheid van 11.756 ton gevaarlijk afval, waarvan 4% bestaat uit gemeentelijk en gelijkgesteld gevaarlijk afval.

Wat de filières voor gevaarlijke afvalsoorten betreft, zijn de huidige mogelijkheden voor het opslagen, ophalen en vervoeren niet aangepast aan de Brusselse toestanden : veel KMO's produceren kleine hoeveelheden gevaarlijk afval. Er moeten aanbevelingen worden geformuleerd voor de aanpassing van de wetgeving en voor de wettelijke omkadering van systemen voor de vrijwillige terugname. Er was dus een wijziging nodig van de Ordonnantie betreffende de milieuvergunningen. Hiervoor werd op 6 december 2001 een Ordonnantie aangenomen die verschillende wijzigingen aanbracht aan de milieuvergunningen, en die de wettelijke grondslag vormt voor de registratieprocedure.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering heeft op 4 maart 1999 een Besluit aangenomen betreffende de planning van de verwijdering van PCB's en PCT's. Dit besluit legt op dat elk toestel dat meer dan 0,005 % aan gewicht aan PCB's bevat nog voor 31 december 2005 buiten dienst moet worden gesteld. Dit besluit draagt tevens de opmaak van een inventaris van PCB's bevatende apparaten aan het Instituut op.

Voor de opmaak van deze inventaris werden er meerdere mailings verstuurd. De dioxinecrisis heeft tot gevolg gehad dat de inspanningen om de inventaris zo volledig mogelijk te maken nog werden opgedreven.

Het Besluit betreffende de planning van de verwijdering van de PCB's en PCT's draagt de Minister op het verwijderingsplan en de afwijkingmogelijkheden (tot in 2010) binnen een termijn van 3 maanden na het in werking treden van het Besluit vast te leggen. Er werd een ontwerp van Ministerieel Besluit uitgewerkt en voor advies voorgelegd aan de betrokken beroepsfederaties en aan de belangrijkste Brusselse bezitters van PCB-houdende toestellen. In het voorgestelde plan wordt voor de verwijdering van de PCB-houdende toestellen rekening gehouden met de leeftijd van deze toestellen. Dit Ministerieel Besluit werd op 20 december 1999 uitgevaardigd.

Bij de controle op de verwijdering van PCB's geeft het BIM voorrang aan : het naleven van de verplichting om PCB-houdende apparaten aan te geven en de opvolging van het PCB-verwijderingsplan. De acties die in 1999 werden opgestart zullen in 2000 en tijdens de volgende jaren worden verder gezet, om tegen 2005 de geplande verwijdering van al de gekende PCB's te verwezenlijken, of uitzonderlijk, ten laatste tegen 2010.

Eveneens ten gevolge van de dioxinecrisis werden in 1999 verschillende studies aangevat om een betere kennis te verwerven van al de sectoren die oliën en vetten (voor de voeding en voor machines en motoren) produceren, en van de filière die door deze afvalstoffen wordt gevolgd.

De sector "slachthuizen en werkplaatsen voor vleesvoorbereiding" wordt door inspecteurs van volksgezondheid gecontroleerd. Beenderen, vetten en ander afval kunnen ongeschikt voor consumptie worden verklaard indien ze

voortkomen van dieren met een hoog risicogehalte, d.w.z. dieren die ziekten zouden kunnen overdragen op andere dieren en op mensen. In dat geval worden ze vernietigd. Ze kunnen echter ook als ongeschikt voor consumptie worden beschouwd wegens hun uitzicht of wegens economische redenen (als er reeds te veel vetten op de markt aangeboden worden, b.v.). In dat geval worden ze hergebruikt, na verwerking tot voeder voor varkens en kippen, of tot producten voor de productie van cosmetica en zeep.

Het totale volume aan afvaloliën en -vetten geproduceerd door restaurants, snackbars en frituren wordt, in een minimalistische hypothese, op 4600 ton per jaar geraamd. Deze afvalstoffen kunnen niet worden hergebruikt in diervoeding en moeten dus worden vernietigd of hergebruikt in de cosmetica-industrie.

In deze twee sectoren werden de gangbare handelswijzen en gewoontes op het vlak van de afvalverwijdering en -verwerking grondig verstoord. Voor beide sectoren is strikte controle en doorgedreven begeleiding uiterst noodzakelijk.

In Brussel zijn er uiteraard talrijke garages gevestigd en de studie van deze sector heeft aangetoond dat de geldende wetgevingen slecht gekend zijn en weinig toegepast worden: slechts één op drie garagehouders kon verklaren waar de afvaloliën en -vetten naartoe gingen. De situatie was echter duidelijk beter in de garages die deel uitmaken van een groep of van een merk. Om de situatie in deze sector op dringende wijze te verbeteren moet er omvangrijk werk geleverd worden, zowel ten aanzien van de afvalproducenten als van de afvalophalers en van de bedrijfsfederaties.

5.2.3. Slakken

De meeste slakken die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden geproduceerd, zijn die van de verbrandingsinstallatie voor huishoudelijk afval. Zo wordt elk jaar ongeveer 125.000 ton slakken geproduceerd.

Een andere mogelijke bron van slakken is de slibverbrandingsinstallatie van het Waterzuiveringsstation Zuid, maar op dit moment is hier geen regelmatige productie van slakken. Op dit moment is de productie van slib immers minimaal en is er geen verbranding: het slib wordt gestort.

Van de slakken van de afvalverbrandingsoven voor huishoudelijk afval wordt 96% verwerkt in Nederland en uiteindelijk gebruikt als bouwmaterialen in civiele werken. De 3,4% metaalafval en de 0,6% non-ferrometalen komen terecht in de recyclage van metalen.

Een eerste behandeling van de slakken gebeurt in Brussel. Na afkoeling worden de elementen groter dan 300 mm gescheiden met behulp van een rooster. De deeltjes kleiner dan 300 mm gaan door een magnetische trommel voor ontijzering. De slakken worden in een vrachtwagen vervoerd tot aan het kanaal, vanwaar ze per schip naar Nederland gaan.

In Nederland gebeurt een eerste zifting op 40 mm en worden de deeltjes groter dan 40 mm vermalen. Een tweede zifting gebeurt op 20 en 10 mm, waarbij een grondige ontijzering gebeurt. Alle deeltjes groter dan 10 mm ondergaan een scheiding van de non-ferrometalen. Na hun aankomst in Nederland ondergaan de slakken een rijping in open lucht gedurende een periode van 6 weken, waarna ze worden gevaloriseerd. De valorisatie als grondaanvulling of toeslagmateriaal in verschillende industriële projecten (ongevormde materialen) is mogelijk na certificatie. Deze wordt toegekend na een kwaliteitscontrole: de samenstelling en de uitlooeigenschappen worden geanalyseerd voor elke partij en met het oog op een bepaald gebruik.

Op dit moment zou het koper een hinderlijk element zijn voor Nederland (omdat de certificatenormen voor bouwmaterialen van categorie 2 overschreden worden). De oplossing die hiervoor op dit moment wordt overwogen, is een bijkomende behandeling, m.a.w. een bijkomende scheiding van non-ferrometalen en een spoeling.

Een studie betreffende kwalitatieve preventie (LISEC) maakt het mogelijk het verband te leggen tussen de hinderlijke elementen die worden aangetroffen in de slakken en die de valorisatie ervan belemmeren, en mogelijke "bron"-afval: het koper is afkomstig van metalen producten in koper (elektriciteitsdraden, schroeven, sloten), witten bruingoed (elektrische motoren en bedradingen) en eveneens, in mindere maten, uit inkt (papier/karton) en pigmenten/additieven (plastic). De sensibilisering voor ecologische aankopen en de deelname aan selectieve inzamelingen en/of inzamelingen voor een specifieke behandeling, is dus zeer zinvol.

Het BIM heeft een studie besteld met het doel hulp te bieden bij het kiezen van de normen waarmee een reglementair kader kan worden vastgelegd om het hergebruik van slakken in Brussel te verbieden in niet-milieuvriendelijke omstandigheden en die een steun vormen bij de besluitvorming voor specifieke gevallen met gelijkaardige kenmerken als de slakken (bijvoorbeeld sintels).

Hiervoor werd de inschrijver gevraagd een kritische analyse te maken van de normen die werden aangenomen in de bestaande wetgevingen of in ontwerpfasen in de andere Belgische gewesten of in het buitenland. Vervolgens werden de normen vergeleken om de meest interessante voor Brussel te selecteren. De bedoelde normen zijn degene die het mogelijk maken de bestemming van de slakken te reglementeren.

Op dit moment worden de gegevens van de studie verwerkt.

5.2.4. Dierlijk afval

In de periode van het Plan voor Preventie en Beheer van Afvalstoffen was de problematiek van het dierlijk afval zeer actueel: de gekkekoeienziekte, de besmetting

van diervoer door PCB's (dioxinecrisis). Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder wordt geraakt door de landbouwproblematiek, maakt het toch deel uit van het systeem dat erop moet toezien dat de stromen van recycleerbaar dierlijk afval vrij zijn van besmettingen en worden gevaloriseerd of gerecycled in de hiervoor aangewezen filières.

De uitdagingen voor het Gewest liggen hoofdzakelijk op het vlak van de controle van de filière. Er was nood aan een verduidelijking van de bevoegdheden van alle verantwoordelijke overheden van de filière (veterinaire inspectie, voedingsinspectie, landbouw, afvalstoffen, ...) en de wetbepalingen en de controlemiddelen moesten in overeenstemming worden gebracht. Zo werd in 2001 een overeenkomst ondertekend die zowel de Federale Minister van Volksgezondheid verbond als de Gewestministers bevoegd voor het leefmilieu en dus voor de afvalstoffen (dezelfde definities, dezelfde verplichtingen, ongeacht het gewest van het land, hetzelfde borderel voor verwijdering van de afvalstoffen), hoewel er nog een aantal schermzones moeten worden weggewerkt, met name door de overlappingen van de wetgevingen op Europees niveau (wetgeving betreffende het in de handel brengen en afvalwetgeving).

Het belangrijkste streefdoel van al deze maatregelen is na te gaan of de maatregelen van de bestrijding van de "gekkekoeienziekte" waartoe werd besloten op Europees niveau, worden toegepast en doeltreffend zijn. Europa heeft met name een verbod uitgevaardigd op het gebruik van dierlijke proteïnen afkomstig uit dierlijk afval in de voeding van gekweekte dieren (behalve enkele uitzonderingen).

Bijgevolg wordt alle geproduceerd dierlijk afval, behalve de uitzonderingen, verwerkt tot meel en vervolgens vernietigd door verbranding in cementfabrieken of in verbrandingsinstallaties voor gevaarlijk afval.

In België werd in 2001 iets minder dan 750.000 ton dierlijk afval geproduceerd, waarvan 2% afkomstig was uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In Brussel zijn er 2 grote slachthuizen, 70 uitsnijderijen en ongeveer 600 kleine slagerijen.

Van dit afval wordt meel gemaakt. Het risicoafval wordt verbrand (61%). Het andere afval, zoals bijvoorbeeld het afval van gevogelte dat niet geschikt is voor consumptie door de mens maar dat wel afkomstig is van gezonde dieren, wordt gebruikt in de productie van voedingsmiddelen voor huisdieren (15%) of gevaloriseerd als meststof (3%)

5.2.5. Afval van de Rijnvaart en de binnenvaart

Voor de uitvoering van de Overeenkomst betreffende de inzameling, het binnenbrengen en de ontvangst van afvalstoffen uit de Rijn- en de binnenvaart, die werd ondertekend in Straatsburg op 9 september 1996, werd

een samenwerkingsakkoord ondertekend tussen de Federale Staat en de Gewesten in een werkgroep die werd voorgezeten door het Federale Ministerie van Communicatie en Transport. Dit ontwerp van akkoord zal de bevoegdheden en de verplichtingen ter zake van de Gewesten en van de Federale Overheid toelichten.

6. DE VERPAKKINGEN

BEKNOPT INHOUD VAN HET PLAN

In het Plan werden al de maatregelen die rechtstreeks betrekking hebben op verpakkingen in dit hoofdstuk samengebracht.

DE VERWEZENLIJINGEN

In het derde hoofdstuk werden meerdere acties beschreven die werden uitgevoerd in het raam van het beheer van verpakingsafval, en met name de selectieve ophalingen. De Interregionale Verpakingscommissie (IVC) publiceert ook regelmatig rapporten over de staat van vordering van de inzameling en het beheer van het verpakingsafval (www.ivcie.be).

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bekleedde het voorzitterschap van het Beslissingsorgaan van de IVC van 5 maart 1999 tot 4 maart 2000 en zal dit opnieuw doen vanaf 5 maart 2002.

De IVC werd door de drie Gewesten opgericht en is de instelling belast met het doen naleven van al de bepalingen van het Samenwerkingsakkoord inzake preventie en beheer van verpakingsafval. De IVC bestaat uit een beslissingsorgaan en uit een bestendig secretariaat.

De IVC:

- controleert de wijze waarop de verpakingsverantwoordelijken en de erkende organismen hun recycle- en valorisatiedoelstellingen waarmaken;
- erkent de organismen die een aanvraag om erkenning indienen en kan deze erkenning schorsen of intrekken;
- controleert de goede werking van de erkende organismen;
- keurt de algemene preventieplannen goed;
- werkt de methoden uit voor de berekening van de totale recycle- en valorisatiepercentages;

We willen er ook op wijzen hoe het Gewest heeft meegewerkt aan de Interregionale Verpakingscommissie (IVC). Bij de opmaak van het organogram van de Intergewestelijke Verpakingscommissie werd het Departement Preventie (en in het bijzonder de opvolging van de Algemene Preventieplannen die elke verantwoordelijke voor meer dan 10 ton/jaar verpakkingen

aan de IVC moet voorleggen) toevertrouwd aan de personeelsleden die door het BIM/het Brussels Gewest werden gedetacheerd. In het kader van de preventieplannen van '98 werd door het Beslissingsorgaan een document "Hulpmiddel bij het uitschrijven van een preventieplan" aangenomen. Dit document werd aan de betrokken ondernemingen bezorgd. In het kader van de tweede preventieplannen van 2001 heeft de IVC een standaardformulier samengesteld voor de opstelling van het preventieplan, evenals een document met algemene informatie over preventie teneinde de verantwoordelijke voor de verpakkingen beter te begeleiden bij het opstellen van het preventieplan.

Het Gewest heeft actief deelgenomen aan de debatten binnen het Beslissingsorgaan van de IVC. Zo heeft het Gewest, onder meer, in mei 1999 MEDERE geraadpleegd (de interface met de milieu-educatieorganisaties) om aan de IVC een gemotiveerd advies te kunnen voorleggen over een door Fost Plus uitgewerkt pedagogisch handboek voor leerkrachten.

7.

DE VERWERKINGSINSTALLATIES

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

Het Plan stelt dat het aantal bestaande inrichtingen in het Brussels Gewest zal worden beperkt en dat de normen voor de emissies in de atmosfeer door de verbrandingsovens strenger zullen worden.

DE VERWEZENLIJINGEN**7.1. De verbrandingsoven van Saint-Luc**

De verbrandingsinstallatie van de Cliniques Universitaires Saint-Luc (verbrandingsoven voor bijzonder afval van activiteiten in de gezondheidszorg) werd reeds op 20 november 1997 stilgelegd. Deze installatie wordt vervangen door een centrum voor de ontsmetting van bijzonder afval, ook van andere Brusselse ziekenhuizen. Dit centrum bestaat uit een autoclaaf die alle afval steriliseert en een vermalder waarmee de grootte van het afval kan worden vermindert. Aangezien dit afval niet kan worden gelijkgesteld met huishoudelijk afval, wordt het teruggenomen voor verbranding in een afvalverbrandingsoven voor gevaarlijk afval buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

7.2. De verbrandingsoven voor huishoudelijk en gelijkgesteld afval

Na de installatie van het rookwassysteem en van een deNO_x-systeem zal de vergunning worden herzien. Bij deze gelegenheid zal de vergunning tevens worden uitgebreid met de wijzigingen ten gevolge van het aannemen van de Europese Richtlijn betreffende de afvalverbranding en de IPPC-richtlijn (Integrated Pollution Prevention Control) die een geïntegreerde preventie van de vervuiling beoogt binnen bepaalde ondernemingen.

Deze nieuwe richtlijnen leggen strengere normen op op het vlak van de emissies in de lucht en in het water en zullen van kracht worden op 28 december 2005 voor de bestaande installaties. Voor de dioxines is de norm 0,1 ngTEQ/Nm³ in de vergunning opgenomen.

De onderstaande tabel bevat de parameters die werden gemeten tijdens de campagne van half oktober

2001 vergeleken met de normen die worden opgelegd in de huidige milieuvergunning en de normen die zullen worden opgelegd door de Europese richtlijn.

Eenheden	Parameters	Waarden (*)	Vergunning	Richtlijn
mg/Nm ³	Stofdeeltjes	8,84	30	10
mg/Nm ³	HCl	4,00	50	10
mg/Nm ³	HF	0,14	2	1
mg/Nm ³	CO	5	100	50
mg/Nm ³	SO ₂	5,64	300	50
mg/Nm ³	NO _x	383,55	-	200
mg/Nm ³	M*	0,40	5	0,5
mg/Nm ³	Cd + Tl	0,045	1	0,05
mg/Nm ³	Hg	0,018	0,2	0,05
ngTEQ/Nm ³	Dioxines	0,0051	0,1	0,1

(*) waarden: gemiddelde van de resultaten opgenomen op de 3 lijnen tijdens de meetcampagnes van midden oktober 2001

Wij stellen vast dat de emissies onder de grenswaarden blijven die worden opgelegd door de milieuvergunning en de Europese Richtlijn, behalve voor de stikstofoxiden. Deze emissies zijn momenteel twee keer te hoog, maar een katalytisch deNO_x-systeem zal geïnstalleerd worden zodat de Europese normen kunnen worden nageleefd voor de datum van van kracht worden.

De onderstaande tabel geeft deze waarden weer in de vorm van een percentage in verhouding tot de opgelegde normen:

Milieuvergunningen EUR. richtlijn		Milieuvergunningen EUR. richtlijn.	
mg/Nm ³	29.47%	Mg/Nm ³	
Stofdeeltjes	88.40%	NO _x	191.77%
mg/Nm ³	7.99%	mg/Nm ³	8.01%
HCl	39.96%	M*	80.07%
mg/Nm ³	6.80%	mg/Nm ³	4.55%
HF	13.61%	Cd + Tl	90.98%
mg/Nm ³	5.00%	mg/Nm ³	8.84%
CO	10.00%	H	35.38%
mg/Nm ³	1.88%	ngTEQ/Nm ³	5.10%
SO ₂	11.28%	Dioxines	5.10%

Opmerking:

HCl = zoutzuur; HF = fluorwaterstofzuur; CO = koolmonoxide, SO₂ = zwavel dioxide, NO_x = stikstofoxide, M* = As+Co+Cr+Cu+Mn+Ni+Pb+Sb+Sn+V, (As = arseen, Co = kobalt, Cr = chroom, Cu = koper, Mn = mangaan, Ni = nikkel, Pb = lood, Sb = antimoon, Sn = tin, V = vanadium), Cd = cadmium, Tl = thallium, Hg = kwik

De dioxines zijn uitgedrukt in ngTEq (Toxic Equivalent). Elke dioxinesoort heeft een vermenigvuldigingsfactor die de giftigheid ervan in verhouding tot de andere weergeeft. Een giftiger dioxine heeft dus een hogere vermenigvuldigingsfactor.

7.3. De andere verbrandingsinrichtingen

- Het exploitatiebesluit van het Waterzuiveringsstation Zuid voorziet slibverbranding. De normen die zullen worden toegepast, zijn die van de Europese richtlijn. De slibverbrander is nog niet in opgestart. In afwachting wordt het slib gestort.
- De verbrandingsoven van het Pasteur-Instituut (voor afval van laboratoria en van dierenartsenpraktijken) werd stilgelegd.
- De verbrandingsoven van het Leopoldpark (voor het op deze site geproduceerde niet-bijzonder afval van activiteiten in de gezondheidssector) werd definitief gesloten.

8.

DE AFVALWETGEVING VERVOLLEDIGEN

BEKNOPTE INHOUDVAN HET PLAN

Het Plan stelt dat men, naast het verrichten van de reglementaire daden die nodig zijn voor de uitvoering van de verschillende hoofdstukken van het Plan, de "afvalordonnantie" van 7 maart 1991 moet aanvullen en voor bepaalde aangelegenheden moet aanpassen.

DE VERWEZENLIJINGEN

Een Ordonnantie tot wijziging van de Ordonnantie van 7 maart 1991 betreffende de preventie en het beheer van afvalstoffen werd aangenomen op 18 mei 2000. In deze wijziging wordt bepaald dat:

- de definities van afvalstoffen en van gevaarlijke afvalstoffen van de Ordonnantie gewijzigd zijn en vastgelegd in een lijst;
- het Plan voor Preventie en Beheer van Afvalstoffen nu ook een specifiek hoofdstuk omvat over het beheer van afval en verpakkingsafval;
- een verplichting tot terugname van afval door de personen die goederen, grondstoffen of producten produceren, invoeren of verhandelen, kan worden opgelegd door de Regering, en dat de Regering ook op vrijwillige toetreding steunende akkoorden kan sluiten over de toepassingsvoorwaarden van deze verplichting tot terugname.

Om een aanpassing aan de realiteit op het terrein mogelijk te maken van de afvalwetgeving, en met name van de erkenningsprocedure van de ophalers en verwerkers van gevaarlijk afval, was een wijziging nodig van de Ordonnantie betreffende de milieuvergunningen. Hiervoor werd op 6 december 2001 een Ordonnantie aangenomen die verschillende wijzigingen aanbracht aan de milieuvergunningen, en die de wettelijke grondslag vormt voor de registratieprocedure.

9.

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN HET SCHEPPEN VAN WERKGELEGENHEID IN DE AFVALSECTOR STIMULEREN

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

Tot op heden beperkte het aanbod aan bijkomende nieuwe werkgelegenheid in de afvalsector zich vooral tot ophaal- en recycleeractiviteiten. In de toekomst zullen bepaalde afvalstromen echter eveneens voor bijkomende werkgelegenheid zorgen door de valorisatiemogelijkheden die ze bieden.

Daartoe voorziet het Plan de vestiging van ondernemingen behorend tot de sector afvalbeheer en met activiteiten die passen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

DE VERWEZENLIJINGEN

Voor het herstellen en demonteren van elektrische en elektronische apparaten zijn veel arbeidskrachten nodig. Bedrijven uit de sociale economie kunnen bijgevolg een grote rol spelen in deze activiteitentak. Daarom heeft het Brussels Gewest voorrang gegeven aan de studie van de haalbaarheid van de oprichting, op zijn grondgebied, van een demonteercentrum voor elektrisch en elektronisch materiaal.

Een wellicht nog belangrijkere rol die de sociale economie kan spelen op het vlak van de preventie en het beheer van de afvalstoffen, ligt niettemin verder in de keten, op het vlak van het hergebruik van goederen. Van de 6.500 ton grof vuil (behalve textiel) die gemiddeld ieder jaar wordt ingezameld door de organisaties van de sociale economie, wordt 70% hergebruikt, wat dus neerkomt op 4.450 ton/jaar. De sociale economie speelt dus een belangrijke rol in het hergebruik en deze rol is essentieel in het kader van de afvalpreventie. In het kader van het tweede afvalplan was deze steun aan de sociale economie hoofdzakelijk gericht op de inzamelingen van textiel (zie hoger). Op de eindvervaldag van het 2de plan werden stappen gezet om het hergebruik van het grof vuil door de sociale economie te bevorderen.

In het kader van het tweede plan werd van september 1998 tot juni 1999 een studie uitgevoerd om de haalbaarheid van een infrastructuur voor het herstellen en recycleren van elektrisch en elektronisch afval na te gaan. Het doel was de haalbaarheid te bestuderen van een infrastructuur voor de bewerking en de recyclage van elektrisch en elektronisch afval, en tegelijk zou de professionele inschakeling van laaggeschoolde personen moeten worden bevorderd. Deze studie mondde uit in een heus marketing- en financieringsplan voor een toekomstig

centrum voor de manuele demontage van uitrusting gekend als "groot witgoed zonder CFK's" (wasmachines, vaatwasmachines, linnendrogers, kookfornuizen, ovens en dampkappen), "bruin" (televisies en beeldschermen) en "IT" (pc's, printers). Dit plan beschrijft de taken en opdrachten van de openbare, private en verenigingspartners en het bevat aanbevelingen. Er werd een activiteitenbalans over 5 jaar opgemaakt, waarbij rekening werd gehouden met de werkingskosten, de investeringen, de werkgelegenheidssteun en de valorisatie.

Ten gevolge van deze studie heeft de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, tijdens haar zitting van 19 juli 2001, beslist een nieuwe onderneming van de gemengde economie op te richten in het domein van de recyclage van elektrisch en elektronisch afval.

De gemengde onderneming zal alle – zowel huishoudelijke als professionele – elektrische en elektronische toestellen in het Brussels Gewest (huishoudtoestellen, computers, gsm's, speelgoed, enz.) in ontvangst nemen, demonteren, sorteren en doorsturen naar recyclagebedrijven. Na een eerste sortering van de bruikbare toestellen (die naar "sociale" ondernemingen gaan), worden de toestellen gedepollueerd (condensors met PCB's, CFK's, andere gassen/vloeistoffen, ...), en vervolgens gedemonteerd in verschillende recycleerbare fracties. Een deel van de gerecupereerde computers wordt hersteld en gaat naar specifieke circuits (tweedehands, scholen enz.).

Op termijn zal zowat 11.000 ton per jaar kunnen worden verwerkt in de nieuwe installaties die zullen worden gecreëerd op het terrein van het Agentschap Net Brussel in Buda (investering ten bedrage van 40 M, exclusief het terrein).

In afwachting van de bouw van deze nieuwe infrastructuur, wordt het afval tijdelijk verwerkt in de installaties van de privé-partner (DEMETS), zodat de onderneming kan starten onmiddellijk na haar oprichting.

10.

DE SAMENWERKING TUSSEN
DE BELGISCHE GEWESTEN**BEKNOPTE INHOUDVAN HET PLAN**

Het Plan stelt dat ons Gewest een dynamisch overleg met de twee andere Gewesten moet voorstellen om gemeenschappelijke oplossingen voor bepaalde afvalstromen uit te werken en om de aanvullende aard van de installaties in de drie Gewesten op optimale wijze te kunnen aanwenden.

Vanuit het oogpunt van de infrastructuur wordt voorgesteld dat het Vlaamse Gewest de capaciteiten gebruikt die zijn vrijgemaakt in de verbrandingsoven van NOH in ruil voor het gebruik van de composteringcentra voor GFT-afval in Vlaanderen.

In het kader van de uitwerking van gemeenschappelijke beheersoplossingen hebben intergewestelijke onderhandelingen plaatsgevonden op het vlak van de sensibilisering van de producenten. Deze onderhandelingen werden beschreven in hoofdstuk 2.

DE VERWEZENLIJINGEN**10.1. Op het vlak van
de sensibilisering
voor beperking**

In juli '99 vond een informele vergadering plaats tussen de diensten belast met preventie/beperking van afval van de 3 bevoegde gewestbesturen: het OWD, de OVAM en het BIM. Het resultaat was twee principeakkoorden die gebaseerd waren op de uitwisseling van informatie: een jaarlijkse vergadering waarop de programma's worden voorgesteld, met het zoeken naar samenwerkingsverbanden. Een eerste thema waarop dit principeakkoord betrekking had, was dat van een milieuvriendelijke start van het schooljaar, waaraan de 3 Gewesten hun medewerking verleenden.

Het BIM heeft het DGRNE overigens officieel gevraagd om als waarnemer te worden opgenomen in de oriëntatiecomités van het Waalse Netwerk voor eco-consumptie. Er werden al gegevens en brochures uitgewisseld, met name tussen het Observatorium voor Duurzame Consumptie en het netwerk Eco-Consumption van het Waalse Gewest.

**10.2. Op het vlak van de
uitwisseling van
capaciteiten en van
gemeenschappelijke
beheersoplossingen**

Op dit moment worden er onderhandelingen gevoerd tussen de 3 gewesten; een eerste protocol van akkoord tussen de 3 ministers werd ondertekend begin april 2000.

11.

PERMANENTE INFORMATIEBASIS VOOR DE EVALUATIE VAN HET EFFECT VAN HET GEVOERDE BELEID

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

Het Plan voorziet dat er geleidelijk aan structurele mechanismen worden ingevoerd voor het bijhouden van een gegevensbank inzake productie en beheer van afvalstoffen in het Brussels Gewest.

DE VERWEZENLIJKNEN

1.1.1. Inzake de beoordeling van de beperkingsacties

Het afvalplan 1998-2002 brengt verschillende doelstellingen onder de aandacht:

- vermindering met 10% in gewicht van het afval dat in 2002 wordt geproduceerd vergeleken met de cijfers van 1995
- 10.000 composterende gezinnen in 2002

Verschiede werkmiddelen werden geleidelijk aan ingevoerd om de resultaten van de verschillende acties in cijfers uit te drukken.

■ pilootprojecten: kwantitatieve gegevens over de beperking van afval in pilootgezinnen, pilootgebouwen, pilootscholen, pilootwijken...

■ gedragsenquêtes: een uitgebreide enquête werd uitgevoerd in '99, 2000 en 2001. Deze enquêtes maken het mogelijk remmen of motoren te identificeren met betrekking tot de invoering van tips voor preventie. Dankzij deze elementen kunnen de gedragingen beter worden begrepen en beschikt men tegelijk over elementen voor de evaluatie van de resultaten (wijzigingen van koopgedrag bijvoorbeeld).

■ evaluatie van de campagnes: volgens het thema, in samenwerking met de distributie (voor de campagne van plastic zakjes aan de kassa), enquêtes en aankoop van marketinggegevens (wasmiddelen), tellingen en wegenen (anti-reclamestickers)...

Waar staan we ten opzichte van de doelstellingen van het plan? Het streefdoel van -10% is algemeen, niet gebonden aan een stroom, type of bron van afvalstoffen, wat de evaluatie ervan met betrekking tot het huishoudelijk afval onmogelijk maakt omwille van de specifieke eigenschappen van de afvalophaalsysteem in het Brussels Gewest (ophaling van huisvuil gekoppeld aan de ophaling van "gelijkgesteld" afval, commerciële

contracten die variabel zijn in de tijd, verkoop van vrijgekomen verbrandingscapaciteiten).

Omwille van de moeilijkheden van evaluatie, en om verder te gaan dan de thematische resultaten die verbonden zijn aan de verschillende voorschriften, werden 2 soorten van aanpak gekozen:

■ Het streefdoel "-10%" opsplitsen in een reeks van thematische indicatoren die een afvalbarometer vormen, een werkmiddel dat de resultaten van de op afvalbeperking gerichte acties moet weergeven, in verband met de hiërarchie van het afvalbeheer en de in getallen uitgedrukte doelstellingen van het afvalplan. Elke indicator van de barometer komt overeen met een "vermijdbare" hoeveelheid afval. De vooruitgang ten opzichte van de doelstellingen van het plan kan dus gedeeltelijk worden beoordeeld.

■ Het ontwikkelen van doorgedreven quantificeringen bij bepaalde pilootprojecten om het potentieel en de limiet van verschillende types van acties te beoordelen: 4 pilootgezinnen (Inter-Environnement Bruxelles), pilootgebouw van gemiddelde standing (IEB), gerichte preventie door marketinganalyse / 3 sociologische woonvormen (Eco-action) en vuilnisbakken op diest in de wijk Sterrenbeeld (SLW) (ECO-ACTION). Deze projecten hebben ons geleid tot de volgende cijfergegevens en vaststellingen:

- ➔ 4 vrijwillig deelnemende gezinnen die grondig waren gesensibiliseerd, hebben hun totale hoeveelheid afval kunnen beperken: in '99 bedroeg hun gemiddelde afvalproductie niet meer dan 42% van de hoeveelheid die werd gemeten in '98, of een algemene daling met 58% en met 65% voor de grijze zakken in 1 jaar, en dit dankzij de compostering, de betere recycling en preventie.
- ➔ In een gebouw met 25 appartementen, gesensibiliseerd via de samenstelling van een eco-team in het gebouw, wordt een radicale vermindering van het gebruik van de grijze zak vastgesteld, die werd bereikt door de compostering van de organische fractie (tot 44%).
- ➔ In de pilootwijk in SLW stellen we vast dat de gesensibiliseerde gezinnen 10% minder afval produceren dan de niet-gesensibiliseerde gezinnen, over een sensibiliseringsperiode van 3 maanden! Dit is grotendeels te danken aan de compostering en de aanvoer van groenafval.

Het meten van de preventie aan de bron (kwalitatief of kwantitatief), los van de beperkingseffecten die toe te schrijven zijn aan de thuiscompostering, is moeilijk: hoe kan een onderscheid worden gemaakt tussen wat niet wordt opgehaald doordat het niet wordt geproduceerd aan de bron en wat niet wordt opgehaald omdat het wordt gecomposteerd in de tuin? Alleen het project "4 gezinnen", dat de preventie meet op het vlak van papier- en verpakkingstromen, toont ons een enkel preventie-effect: vermindering met 34% van de papierfractie (gele zak) en met 15% van de verpakkingfractie (blauwe zak).

Wij merken op dat, los van het niet-geproduceerde afval, de preventie, zelfs van een minimaal tonnage, enorm veel grotere effecten heeft wanneer we kijken naar de bereikte besparing op natuurlijke rijkdommen.

11.2. Analysecampagnes van het huishoudelijk afval

Opdat het BIM zijn verplichtingen zou kunnen nakomen op het vlak van de verstrekking van informatie over het huishoudelijk afval, zijn gegevens nodig over de analyse en het beheer van het huishoudelijk afval. Deze verplichtingen zijn: het opstellen van een algemene balans van het huishoudelijk afval, de beoordeling van de afvalpreventieacties, verschillende rapporten van de Brusselse statistieken (EUROSTAT,...) en controle van de verschillende papierfracties in het kader van de Ordonnantie van 22 april 1999 betreffende de preventie en het beheer van afval van producten in papier/karton.

Van 1998 tot 2000

Zo worden jaarlijks analysecampagnes van het huishoudelijk afval georganiseerd. Het gaat om twee soorten van campagnes, waarvan de ene betrekking heeft op de samenstelling van het huishoudelijk afval (500 gezinnen) en de andere op de hoeveelheid huishoudelijk afval (5000 gezinnen).

De campagnes die werden uitgevoerd in samenwerking met Net Brussel verliepen volgens de volgende kalender:

- in '98: een campagne betreffende de samenstelling in december
- in '99: een campagne betreffende de hoeveelheid in april en een campagne betreffende de samenstelling in november
- in 2000: een campagne betreffende de hoeveelheid in april en een campagne betreffende de samenstelling in november

Aan de hand van deze analyses kon de hoeveelheid huishoudelijk afval die wordt geproduceerd en weggegooid in de grijze zak worden geraamd op ongeveer 230.000 ton per jaar in 1999. De analyse van de inhoud van de grijze zakken toont aan dat heel wat recycleerbare stoffen toch nog worden weggegooid: 30% voeding, 15% recycleerbaar papier en karton, 2,5% textiel,

6% recycleerbaar plastic, 8% glas en 3% metalen. Dit betekent dat in totaal meer dan 60% van het gewicht van de zak recupereerbaar is. De resultaten voor de drie jaren zijn gelijkaardig. Tijdens dit type van campagne werden geen kwaliteitsanalyses uitgevoerd.

De balans van de totale productie van huishoudelijk afval (1999) omvat de gegevens van de productie van grijze zakken (230 000 ton/jaar), de gegevens van de ophaling van blauwe zakken (12 000 ton/jaar), gele zakken (35 500 ton/jaar), huishoudelijk glas ingezameld in glasbollen (8500 ton/jaar), huishoudelijk chemisch afval ingezameld via de groene plekje (400 ton/jaar), papier en karton dat wordt ingezameld in papiercontainers in bepaalde gemeenten (500 ton/jaar), textiel dat wordt ingezameld door organisaties (2400 ton/jaar), een modellering van de productie van grof vuil (25.000 ton/jaar), evenals geproduceerd groen afval (30.000 ton/jaar).

In 2001

De analysecampagnes van het huishoudelijk afval op schaal van het gewest ("klassieke" campagnes) worden volledig georganiseerd en gerealiseerd door het GAN sinds 2001.

Om de effecten van het door het BIM opgestelde beperkingsprogramma te meten, werd tegelijk een methodologie uitgewerkt die beter geschikt is dan degenen die wordt gebruikt voor de campagnes op gewestelijke schaal en werd een nieuw type van programma op punt gesteld. Dit type van campagne beoogt het meten van de evolutie van bepaalde fracties die het voorwerp zijn van beperkingsacties. De fracties huis-aan-huispapier, textiel, andere herbruikbare materialen, composteerbare organische stoffen en verspilde organische stoffen zullen dus worden geanalyseerd vanuit het oogpunt van de kwaliteit.

De resultaten kunnen ook worden vergeleken, door hun representativiteit, met de resultaten van de campagnes van het andere type (die op dit moment worden uitgevoerd door het GAN), om zoveel mogelijk interessante informatie af te leiden.

In oktober en december 2001 werden twee analysecampagnes van huishoudelijk afval uitgevoerd. Deze analyses werden uitgevoerd door het BIM in het kader van zijn eigen taken: preventie en controle van de vrijwillige akkoorden. 750 gezinnen werden geselecteerd, die proportioneel alle bevolkingscategorieën van het BHG vertegenwoordigen.

De belangrijkste conclusies zijn de volgende:

Papier

- Per jaar wordt 6.500 ton reclaimedrukwerk en gratis kranten in de grijze zak gegooid, waarvan het 3,5% uitmaakt. 3.100 t/jaar wordt opgehaald via de gele zak. Indien deze fractie volledig werd opgehaald via de gele zak, dan zou het tonnage in de gele zak dus drie keer zo hoog kunnen liggen.

■ De zelfklevers zijn doeltreffend. Het gewicht van de ontvangen reclame per gezin en per jaar evenals de totale hoeveelheid papier- en kartonafval, ligt ten minste 2 keer hoger dan wanneer er geen zelfklever hangt.

■ 30% van de fractie papier/karton die wordt opgehaald in de gele zak, bestaat uit gratis reclame en kranten.

■ Controle van de verschillende papierfracties in het kader van de Ordonnantie Garcia. 37% van de uitgevers van de publicaties die werden gesorteerd tijdens de campagne, kwam niet voor in de lijsten van het BIM en draagt dus niet bij tot het fonds.

Herbruikbare materialen

■ Gemiddeld komt per jaar 4790 ton herbruikbaar textiel, kleding, schoenen en lederwaren (criteria van de sector van de sociale economie) in de grijze zak terecht, waarvan het 2% uitmaakt. Belangrijke seizoenseffecten werden opgemerkt (leegmaken van de klerkasten op het einde van de zomer bijvoorbeeld). Het is belangrijk de beste periodes uit te kiezen voor sensibiliseringscampagnes.

■ Per jaar komt 3.000 ton voorwerpen die als potentieel herbruikbaar worden beoordeeld door de sector van de sociale economie, terecht in de grijze zak, waarvan ze 1,5 % uitmaken. Speelgoed, boeken, huishoudtoestellen, keukengerief en –materiaal en decoratievoorwerpen, in veranderlijke proporties afhankelijk van het seizoen, vormen ongeveer 70% van de voorwerpen die worden aangetroffen in de grijze zak. De totale waarde die kan worden gerecupereerd per gezin, ligt 3 keer hoger in een chique wijk.

Organisch afval

■ Per jaar wordt 14.200 ton verspilld voedsel (aangebroken en vervallen producten) weggegooid in de grijze zak, waarvan het 7,5% uitmaakt. 40% procent van deze voedingsmiddelen is vervallen (niet aangebroken).

Bij de bevolkingsgroep die beschikt over een tuin,

■ ligt de hoeveelheid "composteerbaar organisch afval" 2 keer lager bij de gezinnen die composteren, en dit hoofdzakelijk door de vermindering van de tuinafvalfractie met een factor 10. We herhalen dat deze hoeveelheden sterk afhankelijk zijn van de regenval en van de seizoenen.

■ composteren de composterende gezinnen slechts een klein deel van hun keukenafval: 90% van het keukenafval in de composteerbare fractie voor de gezinnen die composteren, tegen 40% bij de gezinnen die niet composteren.

Vooruitzichten

Deze eerste kwalitatieve campagne die representatief is voor het BHG levert interessante informatie op. Het is duidelijk dat een gerichte maatregel niet representatief is voor een jaar, vooral wanneer het gaat om afval dat afhankelijk is van tal van factoren, zoals het seizoen of

sociale gebeurtenissen (feesten, ...). De veranderingen moeten regelmatig worden bevestigd en geobserveerd.

Ten minste, 7,5% verspilld voedsel + 3,5% reclame en gratis kranten + 2% herbruikbaar textiel + 1,5% potentieel herbruikbare voorwerpen geeft 14,5% afval dat eigenlijk niet thuishoort in de verbrandingsoven. Het aandeel en de hoeveelheid van het afval varieert sterk volgens het seizoen (in de ruime zin van het woord).

Regelmatige kwalitatieve analyses van het huishoudelijk afval zijn dus aangewezen. Het is belangrijk dat men weet wat de effecten zijn op de hoeveelheid, de kwaliteit en het aandeel afhankelijk van het seizoen (in de ruime zin), afhankelijk van de afvalstof. Het doel en de resultaten en informatie die men uit deze campagnes kan afleiden, zijn van nut om de sensibiliseringscampagnes te verbeteren vergeleken met de klassieke samenstellingscampagnes.

Het studie bureau dat belast werd met de uitvoering van de campagnes, zowel op het vlak van het budget als op het vlak van de organisatie, heeft een vijfdagenprogramma opgesteld.

De doelstellingen van deze campagnes zijn:

- het bepalen van de seizoenseffecten om de communicatiecampagnes beter te kunnen plannen;
- het nauwkeurig bepalen van de samenstelling om de prioritaire onderwerpen van de communicatiecampagnes vast te leggen;
- het bepalen van de reacties op de door het BIM gevoerde acties en het aanpassen van de communicatie op basis van deze evoluties.

Een tweede belangrijk luik van de analyses is de uitvoering van de controle van de uitgevers in het kader van de overeenkomsten betreffende het beheer van oud papier in het Brussels Gewest. Deze jaarlijkse controle is een verplichting.

11.3. Het afvalregister

Het besluit betreffende het afvalregister werd aangenomen op 30.01.1997 en werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 26.03.1997.

Dit besluit bepaalt dat elke persoon of elk bedrijf dat:

- voor rekening van derden afval uit Brussel ophaalt of vervoert
- zijn eigen afval naar een ander gewest uitvoert
- of afval verwerkt

driemaandelijks aangifte moet doen van zijn activiteiten bij het BIM.

In de praktijk betekent dit dat elke Brusselse afvalwerker om de 3 maanden aangifte moet doen van de

afvalhoeveelheden die hij verwerkt. Deze aangiften hebben zowel betrekking op ondernemingen die gevestigd zijn in Brussel als op ondernemingen buiten het Gewest die Brussels afval verwerken. Bovendien gaat het om alle soorten afval, ongeacht of het gevaarlijk is.

De lijst van afvalverwerkers die aangifte moeten doen, werd opgesteld op basis van de resultaten van een studie die werd uitgevoerd door het BIM. Deze lijst werd in de loop der tijd aangevuld, op basis van informatiecampagnes die werden gevoerd volgens de lijsten van de leden van verschillende federaties die verband houden met het afval, de gele gids, de bestemmingen van het afval die voorkomen in de aangiften enz. Op dit moment telt het register ongeveer 135 afvalverwerkers die hun aangiften indienen. Deze lijst evolueert constant op basis van de ingezamelde informatie.

De eerste gegevens werden ingevoerd in 1998. Op dit moment zijn de gegevens voor 1998, 1999 en 2000 ingevoerd.

De meest representatieve afvalcategorieën zijn:

- het bouw- en sloopafval (50 tot 54%)
- het gemeentelijk afval (32 tot 37%)
- het afval van de afvalverwerkingsinstallaties, de zuiveringsstations (4,5 tot 6%)
- het afval dat niet elders in de catalogus wordt beschreven. (3-4%)

Deze 4 categorieën vormen meer dan 96% van de totale hoeveelheid afval die wordt verwerkt in Brussel. De "top 10" (in afvalhoeveelheden die het vertegenwoordigt) van de specifieke codes en categorieën van afvalstoffen, toont effectief aan dat het ieder jaar dezelfde categorieën zijn die de grootste hoeveelheid vertegenwoordigen.

'98 :

- 37 % grond en kiezelstenen (870.000 ton)
17 05 01
- 29 % gemengd gemeentelijk afval (673.000 ton)
20 03 01
- 9,3 % bouwmaterialen zonder asbest (217.000 ton)
17 01 00
- 5,6 % gemengd bouw- en sloopafval (132.000 ton)
17 07 01
- 5 % slakken en verglaasd afval (117.000 ton)
19 01 01
- 1,7 % afval van de productie van papier, karton (40.000 ton) 03 03 00
- 1,7 % afgedankte voertuigen (40.000 ton)
16 01 04
- 1,4 % gemeentelijk papier en karton (32.000 ton)
20 01 01

- 1,1 % batterijen en accu's (26.000 ton)
16 06 DD

'99 :

- 32 % gemengd gemeentelijk afval (607.500 ton)
20 03 01
- 27 % grond en kiezelstenen (516.000 ton)
17 05 01
- 13 % bouwmaterialen zonder asbest (248.000 ton)
17 01 00
- 7,6 % gemengd bouw- en sloopafval (149.000 ton)
17 07 01
- 5,5 % slakken en verglaasd afval (105.000 ton)
19 01 01
- 2,4 % gemeentelijk papier en karton (45.000 ton)
20 01 01
- 1,6 % metalen (31.000 ton)
17 04 00
- 1,5 % batterijen en accu's (29.000 ton)
16 06 DD
- 1,1 % gevaarlijk verbrandingsafval (20.000 ton)
19 01 DD
- 1% afval van de schoonmaak van de straten (19.000 ton) 20 03 03

2000 :

- 30% gemengd gemeentelijk afval (574.000 ton)
20 03 01
- 26 % grond en kiezelstenen (492.000 ton)
17 05 01
- 17 % bouwmaterialen zonder asbest (327.000 ton)
17 01 00
- 7,9 % gemengd bouw- en sloopafval (15.000 ton)
17 07 01
- 4% slakken en verglaasd afval (77.000 ton)
19 01 01
- 3,1 % gemeentelijk papier en karton (60.000 ton)
20 01 01
- 2 % metalen (39.000 ton)
17 04 00
- 1,4 % batterijen en accu's (27.000 ton)
16 06 DD

Wat de verwerking betreft, wordt het vaakst gekozen voor storten, verbranden met energierecuperatie en recyclage van het anorganisch materiaal (zie vooral de recyclage van het bouw- en sloopafval).

In 2001 werd een studie toevertrouwd aan een extern bureau om de kwaliteit van de gegevensbank, die werd aangelegd op basis van het afvalregister, te beoordelen.

Deze studie had 3 hoofddoelen:

- het beoordelen van de kwaliteit van de individuele aangiften;
- het beoordelen van de representativiteit van de Brusselse gegevens;
- het nagaan of dubbele tellingen werden opgenomen in het computerprogramma.

De resultaten van deze studie worden momenteel bestudeerd en de aanbevelingen die kunnen worden gedaan op basis van deze studie, zullen worden opgenomen in een voorstel tot hervorming van het afvalregister:

12.

DE EFFECTEN VAN DE LUCHTVERVUILING OP DE GEZONDHEID

BEKNOPTE INHOUD VAN HET PLAN

Steunend op de onrust bij sommige inwoners van het Gewest inzake de effecten op de gezondheid van de luchtvervuiling door de uitstoot van de verbrandingsovens, schrijft het Plan voor dat het Gewest een zo volledig mogelijke documentatie zou samenstellen over deze aspecten van de volksgezondheid. Er is een samenwerking gekomen tussen de interface gezondheid en leefmilieu van het BIM en het gezondheidsobservatorium van het gewest.

DE VERWEZENLIJINGEN

De interface Gezondheid & Leefmilieu van het BIM heeft documentatie vergaard over de volksgezondheidsproblemen die verband houden met de luchtvervuiling, en vooral de luchtvervuiling door de verbrandingsovens. Ze heeft een schriftje "Gezondheid en Leefmilieu" opgesteld, dat gezondheids- en milieuproblematiek behandelt op basis van de pathologieën. Verschillende dossiers hebben betrekking op gezondheidsproblemen die verband houden met een blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen. Het gaat hoofdzakelijk om de dossiers getiteld: "Astma", "chronisch obstructief longlijden", "Longkanker", "Blaas- en nierkanker", "Centraal zenuwstelsel", "Reproductieve gezondheid" en "Irritatievieve aandoeningen". De documenten kunnen worden geraadpleegd op de website van het BIM (www.ibgebim.be).

In het kader van het protocol van NOH werd op 19 juni 2000 een vergadering georganiseerd door de stad Brussel in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de buurtverenigingen en vertegenwoordigers van het BIM en van het gezondheidsobservatorium van het gewest. De staat van de luchtkwaliteit aan het meetstation Meudon en de haalbaarheid van een epidemiologische studie werden besproken. Samengevat: de kwaliteit van de lucht lijkt op de kwaliteit die werd gemeten in het meteorologisch observatorium in Ukkel. (zie technisch rapport BIM 2000). De ondervraging van huisartsen wier praktijk gevestigd is in de buurt van de verbrandingsoven wijst niet op het voorkomen van andere ziekten dan in de rest van het Gewest.

Openbaar onderzoek over het
ontwerp van Plan voor de preventie
en het beheer van afvalstoffen in het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

27 januari tot 31 maart 2003

Brochure uitgegeven
door het BIM
(Brussels Instituut
voor Milieubeheer)
Gulledelle 100 - 1200 Brussel

Wettelijk depot : D/5762/2002/15